

POŠTNA PLACANA
V GOTOVINI

AS

RO

29
30
ST. 1.
ST. 1.

VSEBINA.

	Stran
M. Gaspari: Jaslice 1929.	1
Fr. Milčinski: Kar ni bilo in nikdar ne bo. (Ilustriral E. Justin.) . . .	3
Manica Komanova: Sveti večer pri nas doma	7
T. Gaspari: Od Celovca noj do Drave. (Ilustriral M. Gaspari.) . . .	9
Marija Kmetova: Štefanček	13
Karel Širok: Marija dete je rodila	14
Ivan Matičič: Tako tiskamo	15
Rihard Jakopič-Maksim Gaspari: Obisk (s sliko I. Čarga)	19
—: Dravska banovina	22
—: Clemenceau	23
—: Noblova nagrada	24
—: Beli medved	26
Sk: Modri običaji	28
—: Dvoje čudes	29
—: Ali ste že?	30
V. Mazi: Vid vara	31
—: Varujmo svoje prijateljice	32
Dopisi šolske dece	33—35
Cicibanov rod:	
Pri jaslicah (z ilustracijami B. R.)	36
T. Gaspari: Srečni vi	39
Janezkova naloga in Jurčkovno pismo	39
St. Stiplovšek: Cicibanus-coperjanus	40

Ovojno stran opremil Fr. Kralj, vinjete izdelal St. Stiplovšek.

„Naš rod“ izhaja enkrat na mesec in stane vsaka številka Din 1.50.
List izdaja „Udruženje jugoslov. učiteljstva“, poverjeništvu Ljubljana,
zanj odgovarja Andrej Skulj.

Glavni in odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica štey. 6.

MAKSIM GASPARI:
JASLICE
1929

*HOČEMO obogatiti svoj duh z vsem, kar je spoznanja vrednega ;
vzljubiti vse, kar je ljubezni vredno.*

HOČEMO biti zrcalo do rodne grude.

*HOČEMO, da preide vse krepko in zdravo in pristno v naše
duše.*

*HOČEMO ustvariti rod, ki bo kos vsem bodočim nalogam do-
movine.*

FR. MILČINSKI:

KAR NI BILO IN NIKDAR NE BO.

(Po narodni snovi.)

Uj je res ali ne: živeli so trije bratje, silno bogati, prvi brez srajce, drugi brez kape, tretji brez črevljev.

In so bili lačni — kar pelo jim je v želodcih in odmevalo po trebuih, da so postajali ljudje in poslušali, odkod prihaja godba.

Toda ni prihajala godba, nego so bili trije bratje in jim ni bilo kaj za godbo, le mesa so bili lačni in so šli na lov.

Sklenili so, da ustrele zajca in ga spekó. In da ga ne bi kateri spekel in snedel sam, je prvi nosil jeklo, drugi kremen, tretji gobo, da bodo vsi trije vkupe ukresali ogenj. In so bili imenitni lovci, le puške niso imeli.

Hodili so in lovili od zore do mraka — žalostna jim majka, ne konca repa, ne kraja kljuna niso uzrli, kam-li ujeli! Preglasno so jim pač godli lačni želodci in je ta godba že od daleč svarila gozdno žival.

Že so obupali in se posrti hoteli vrniti, kar se zgodi: najmlajšemu, ki je

bil bos, je nenadoma stopila noga na zajca. Veselo je zavriskal: »Ga že imam!«

Ta zajec pa ni bil zajec, nego je bila mačka, in je že tri dni smrdela na potu. Toda so bili vsi trije lačni in vidijo lačne oči tudi mačko za zajca, pa sta še ona dva veselo zavriskala: »Ga že imamo!« in so zajca slekli in ga nataknili na palico, da ga speko.

Segli so v žepe, prvi po jeklo, drugi po kremen, tretji po gobo, da zanetijo ogenj. O jojmine in jejata! — žepi so bili raztrgani in prazni!

Se ozre najstarejši in reče: »Tamle sredi šume se sveti ogenj, tjakaj stopim, vidva pa čuvajta zajca!«

Ogenj sredi šume pa je bil divjega moža. Sedel je na votli skali, večerja se mu je hvaležno pehala in zobe si je trebil s polenom. Pa ko je prišel brat in vprašal za ogenj, mu je divji mož dejal: »Hup, zahvali Boga, da sem sit, drugače bi te snedel! Dolg mi je čas, pa ti bom dal ogenj, če znaš in poveš kaj takega, kar ni bilo in nikdar ne bo.«

Najstarejši brat je ugibal in poizkušal — ni mu šlo. Pa se je divji mož razhudil: »Kušter klobušter, marš v kurnik!« in ga je potisnil v skalo podse.

Ona dva sta čakala in čakala — težko je lačnemu čakati vpričo pečenke — slednjič se je napotil srednji brat gledat za starejšim.

Tudi njemu ni bila sreča bolj mila in je moral — kušter klobušter — v votlo skalo.

Ko obeh bratov ni bilo od nikoder, si je tretji, najmlajši, dejal: »Ali se jima tako dobro godi ali tako slabo, da ju ni nazaj?« Pa še on v šumo in kamor je kazal ogenj.

Ob ognju je sedel divji mož, pehala se mu je večerja »hup«. Zobe si je trebil s polenom, v skali pod njim sta stokala brata.

»Glej ga,« se je zarežal divji mož, »še en petelinček za moj kurnik! Kaj bi rado?«

Mu odgovori najmlajši:

»Dober večer! Malo ognja bi prosil in da onala dva izpustite iz kurnika, moja brata stal«

»Hohoj!« se je zasmel divji mož. Roko je stegnil za najmlajšim, ujel ga je za hlače in si ga posadil na kolena. »Naj bo, ker sem sit! Dam ti in dobiš ogenj in brata, če znaš in mi poveš, kar ni bilo in nikdar ne bo.«

Pa se mlajši ni kaj pomišljal, nego je pogumno pričel:

»To je bilo one dni, ko sem bil še čisto mlad, star komaj pet in sedemdeset let. Takrat se mi je rodil oče. Tega je davno, nad šestdeset let; zdaj sem jih star že dvanajst — kmalu jih ne bom nič in bo treba umreti. Pa ko sem bil star let šele sedemdeset in pet in se mi je rodil oče, sem bil v silnih skrbih, kdo bo očetu za botra.

Očetu je bilo ime Peter, pa sem se spomnil: za botra naj mu bo sveti Peter, da bo očetu ime po botru.

Pa se dobro založim za pot: tri bobova zrna smo imeli v kašči, vse tri sem zbasal v torbo, pa torbo na ramo, palico v roko in noge podse in hajdi iskat svetega Petra. Sveti Peter je v nebesih, pa sem stopil po svetu, da bi prišel do one lestve, ki pelje v nebеса.

Hodim, hodim, lačen sem, žejen, truden, komaj se me je še držala duša. Ne morem naprej, ležem pod hrast, en bob izpijem za žejo, enega snem za lakoto in zaspim. Pa se mi je med spanjem izmuznil iz torbe še tretji bob, se zakotalil v rahlo zemljo in je vzkli. Vzkli je in rasel in ko sem se zbudil, že je segel noter v nebo.

Kdo je bil bolj vesel od mene? Kakor veverica sem smuknil po stebli kvišku in v nebеса. Po sreči mi je šlo — koj pri vratih sem naletel na svetega Petra. Veliko skledo je imel pred sabo, močnik z mlekom, in ga je marljivo zajemal, meni pa še žlice ni ponudil, da bi jo obliznil.

Ponižno pozdravim in prosim tako in tako in da bi šel za botra. Reče sveti Peter: »Prav, prav! Kar domov beži in po fajmoštra, koj pridem za teboj — le brado si bom še malo obrisal!«

Res jo uberem nazaj po bobu, z roko hitim pod roko, z nogo hitim pod nogo — od kolenca do kolenca, od grane do grane — mudilo se mi je domov, da očetu dam piti, da ne bo vokal pri krstu. Holaj, sredi pota mi pod nogo zmanjka stebela: se je bila zjutraj pod hrast pri-tepla svinja in je bila nemarna žival odžrla spodnji del boba!

Kaj naj storim nesrečnež!

Pa sem bobu vrh zavihal navzdol in se spuščal po njem, dokler ga je bilo kaj. Ko ga je pa zmanjkalo, sem korajžno zamižal in padel in nisem mogel pasti bolj srečno, kakor sem: padel sem na gnoj. Udril sem se vanj tri zvrhane klaftre globoko. Toda so za hlevnimi duri slonele vile, ročno sem skočil ponje in se odkidal iz gnoja.

Sedaj sem vzel noge kar pod pazduho in hitel in ko sem dospel domov, že so za mizo sedeli sveti Peter in gospod fajmošter in oče, metali so kvarte in čakali name in so me bili neusmiljeno veseli.

Oče me je pristrčno stisnil med kolena, za omaro je segel po šibo in mi pričel iztepati gnoj s hlač. Fajmošter so pobožno sklepali roke in vzdihovali: »Oh, le ga dajte!« Sveti Peter pa je molče delil svoje blagoslove. In se je oče silno znašal nad menoj, kako se drznem tako nemarno lagati po svetu; take laži da niso za nikamor, kvečjemu za divjega moža, ta jih bo verjell! —

Pa se je divji mož zasmejal: »Nak, tudi divji mož jih ne verjame! To ni nikdar bilo in nikoli ne bo!«

Pa je posadil dečka s kolena zopet na tla, izpustil brate iz kurznika in jim dal ognja.

In so bili bratje vsi trije zelo veseli. Spekli so si zajca in se ga tako najedli, da jih je navdušenje kar razganjalo, in so se od samega navdušenja stepli, kajti so bili Kranjci. In so se stepli tako, da so enemu možgani pogledali iz komolca, drugemu se je spahnil jezik, tretjemu pa se je pričelo blesti in vam je povedal to povest.

SVETI VEČER PRI NAS DOMA.

Sveta noč, ti bajna noč, ti polna sanj in hrepenenj...!

Mnogo let je že zatonilo za gorami in vendar se mi zdi, kakor da je bilo včeraj, ko sem še malo dekletce, v družbi svojih bratcev obhajala tam v rodni hišici sveti večer. Eh, lepo je bilo, tako lepo, da ti, mladina v mestu rojena, ne moreš doumeti tega.

Dan pred svetim dnevom — jej — koliko nam je dal dela. Sestavljali smo jaslice, deloma pa pomagali mamici, ko je pekla potice.

O mraku smo »kadili«. Oče je vzel lonec žerjavice, natresel nanjo kadila, da je zaduhtelo kakor v cerkvi in šel z njo, glasno moleč, okrog vseh poslopij in pokadil vse shrambe. Otroci pa smo hodili tik za njim in mu odgovarjali v molitvi.

Za večerjo nam je mamica postavila na mizo salato in shlajeno kuhano sadje.

»Mamica,« je vpraševal mali bratec, »zakaj ne dobimo nocoj močnika?«

»Vidiš ga, juda,« je rekla mamica ter skušala napraviti strog obraz. »Ali ne veš, da se moramo nocoj zdržati gorke večerje? To storimo v počaščenje Marije in sv. Jožefa, ki na ta večer nista imela nič gorkega v ustih.«

Po večerji so odrasli posedli okrog peči, otroci smo se pa drenjali pri jaslicah, prižigali in ugaševali svečice, vmes pa prepevali.

»Ampak otroci,« se je začul resen očetov glas izza peči, »da mi nocoj ne gre nikdo spat na svojo posteljo!«

Spogledali smo se in skoraj nam je šlo na smeh.

»Le ne glejte tako neumno,« je spet zahreščalo izza peči. »Tisto noč, ko je prišel Jezušček na svet, nista imela Marija in Jožef niti prostorčka, kamor bi položila trudno glavo, kaj šele posteljo. Njima na čast se moramo vsaj na sveti večer odreči svojim posteljam!«

In tako je moralo biti. Nobeden ni spal na božično noč na svojem navadnem ležišču.

Ko je odbila enajsta ura, so se odpravili starši in odrasli v cerkev k polnočnici, nas otroke so pa izročili v varstvo teti Špeli, precej naglušni, a zelo dobri starici. Rada nas je imela teta Špela, zelo rada, četudi nas je kregala kar naprej.

»Tako velik praznik se obhaja, največji v letu,« je gostolela, »vi bi pa samo kričali. To ni prav!«

»Oh, teta, saj smo pridni!«

»Figo ste pridni! Zakaj pa nič ne molite?«

»Teta, vedno ne moremo moliti,« smo prosili.

»Pa bi morali! Nocoj še živina ve, da je sveti večer.«

»Tega pa že ne verjamemo, teta,« smo hiteli ugovarjati vsi vprek.

»Ne verjamete? O brezverčki! Bodite mirni in poslušajte me!«

Pa je teta Špela dvignila vogal predpasnika, se obrisala okrog ust, pomaknila naglavni robec nekoliko nazaj in pričela:

»Kako in zakaj sta prišla Marija in Jožef v Betlehem, to menda — butičke nagajive — že veste, saj vas uče v šoli. Ljudje so bili v tistih časih prav tako trdosrčni kakor dandanes. Bogate tujce so vse spravili v sobe in jim dali mehke postelje, Marija in Jožef pa sta povsod trkala zaman. Slednjič se ju je usmilil siromašen kočar in jima dal prostora v mrzlem hlevu. Toda bolje je bilo vendar nego pod milim nebom.

Sredi noči pa se je posvetilo po vsem hlevu, kakor bi prižgal sto sveč, nato pa se je rodil Kristus. In tedaj je voliček veselo zamukal, osliček zarigal, ovce so zameketale, zajčki so poskakovali, pute kokoš dakale in petelin je glasno zakikirikal, čeravno je bila ura šele polnoči.

Mati božja se je zasolzila, ker ni imela položiti Jezuščka drugam, nego v jasli, a še te so bile prazne.

Ker trdosrčni ljudje niso pripravili Jezuščku mehke postelje, je za to poskrbela dobra žival. Ovce so nosile steljo v svojih gobčkih ter jo pokladale v jasli, zajčki so nosili v krempeljčkih mehki mah, pute na gredeh so si pulile perje in ga spuščale v jasli, petelin pa je zletel na tla, pobiral s kljunom slamnate bilke ter jih polagal svetemu Jožefu pred noge. Namah so bile jasli polne mehke stelje, in ko je Mati božja položila vanje sveto dete, sta pristopila voliček in osliček in dihala v Jezuščka svojo gorko sapo. Šele potem, ko je bil ljubi Bogec že na gorkem, so prišli v hlev pastirci in drugi ljudje. Zato vam pravim, otroci, nocoj tudi živina ve, da je sveti večer, ko obhajamo spomin rojstva Tistega, ki je ustvaril ljudi, živino in vse drugo.«

Tako je pripovedovala teta Špela, mi pa smo strmeli vanjo z odprtimi usti. Nato je pokleknila pred jaslice in glasno zapela:

»Svetloba nastaja,
ker Bogec prihaja ...
odrešen je svet,
le dajmo zapet' ...!«

Po petju je začela tiho in pobožno moliti. Doklej je trajala molitev dobre starice, ne vem, kajti naša telesca so zahtevala svoje. Drug za drugim smo popadali po tleh in zasanjali o voličku in osličku, ki dihata v sveto Detece, o ovčkah in putkah ...

Blažena sveta noč in blažena ve, leta detinska!

Pred dobrim mesecem so koroški fantje zapeli v radiu tudi nam, ki nismo mogli v Ljubljano. Zvočnik ni tisti večer nič nagajal; prav dobro smo jih čuli. Na koncu smo jim, kajpada, z vsemi štirimi ploskali, četudi o tem oni nič ne vedo. Potem so peli še v Celju in Mariboru. Pa so spet odšli domov . . . Tam od Št. Jakoba v Rožu jih je bilo največ. Zdaj je že mraz tam zgoraj, ali vseeno jih lahko obiščemo, saj nam ne bo treba gaziti snega.

Koroška zemlja je lepa, ali še lepša je koroška popevka! Od Dobrača do Pece, od Obirja do Gospe svete — povsod naša beseda v dobrosrčnosti, povsod vedre, odkrite oči, modre od odsvita neba in jezer in prijazne kakor miloščina. Res je, da nas je nesrečni plebiscit ločil od njih, ali zato niso nič manj naši. Še rajši jih imamo! Folteja in Mojca in Toneja!

Pod Dobračem v Zili pripovedujejo, da je nekoč padel velik sneg, vsakemu možu do kolen:

*Zapadel je devet vasi,
devet vasi, sedem cerkvi.
Se ne vidi drugega
ko nove cerkve vrh turna.
Tam gor sedi en črni kos,
lepo žvižga noj poje:
Da bi skoraj v igred bila,
da bi hribci prekopneli,
da bi rasle jagodice,
jagodice noj vijolice.*

Ali vseeno so se Foltej, Mojca in Tonej napravili na tepežni dan od hiše do hiše. Gazili so kar na celo iz veže v vežo, rdeči v lica in nos. Mahali so z vejicami in prestopali v zmrzlem usnju:

*Šip, šap!
Bog daj vam srečo in zdravje!
Da bi bili veseli ko tičice v gozdu,
zdravi ko ribice v vodi,
močni ko medved v gori.
Da bi imeli toliko otročič,
kolikor ima ta vejica vršič!*

Ob novem letu pa trije koledniki!
Kosmato kučmo, debel kožuh, škornje.
Pod pazduho v cunje zavite gosli, trobento
v torbi in čez ramo težki bas. Pred vrati
so odkali sneg, zaprli vežo ter zagodli in
zapeli:

*Stoji garteljč zagrajen,
z rdečo žido zapleten,
polhen rožic nasajen.
Notre raste lilija —
še lepši si ti Marija.
Notre rastejo nageljni —
še lepši so nebeški angeli.
Notre raste rožmarin —
še lepši je Marijin sin.
Notre raste lep marjon —
še lepši je Marijin tron.
Marija pa v troni sedi,
Jezusa v krilu drži.
Vse duše nanjo vpijejo,
Marijo na pomoč kličejo:
Oh, Marija, pomaj, pomaj
vernim dušam v sveti raj!*

Blizu Podkloštra se stiskajo lesene
koče drvarjev, pokrite z velikimi snežnimi
kupi. Ob pobočje se naslanjajo, kakor bi
ne mogle stati. Tam ob koncu rebri sameva
še zadnja bajta, vsa zadelana, da je videti
le premajhna okna in očrnela vrata. Notri
sta pa:

*možej in ženkica,
štrucek in brentica,
grili in miši,
vsi vkup v eni hiši.*

Od Rožeka gre cesta navzdol in zavije
ob Dravi v Rož. Na levem bregu raztegnjene
Hure, na desnem pod Karavankami skrite
Rute.

*Pa v Rutah ni fletno,
so preozke steze,
te niso za fante,
so le za koze.*

Pastirji pa komaj čakajo, da poženejo spet živino tja gori v zelene Rute. Ej, tam je poleti še najbolj veselo!

*

Pri Podroščici, kjer pribobni jeseniški vlak iz tunela, zadenemo na celovško progo. Visoki, vitki, črni mostovi čakajo vsi zmrzli drdrajočega vlaka, ki ga že čujejo od daleč. Kam naj gremo?

*Bukova škatlica, smrekov pokrov,
jutri pa pojdemo vsi vkup v Celovec.*

Šele jutri! Zdajle pa kar do Št. Janža. Cesta je prazna. Svoje dni so pa Rožani mnogo vozili in prevažali in trgovali. Takrat, ko še ni bilo železnice! Tudi pozimi so poganjali in pokali z biči. Zdaj pa ni več tega zaslužka. Zdaj imajo

*konjička v Štajrih,
voz pa v Tirolu,
po konjička še pojdejo,
po voz pa nikoli.*

V Št. Janžu je v altarju Mati božja s krvavo srago na obrazu. Turek je prikopital čez Ljubelj in vdrl tudi v šentjanski sveti hram. Sam paša je udaril s krivo sabljo po Marijinem kipu. Ali čudo — iz lesa je pritekla kri.

*Pogan je mislil, da je les,
pa je božja milost vmes.*

Bližnja Svetna ves se ozira proti Borovljam in na Humperški grad.

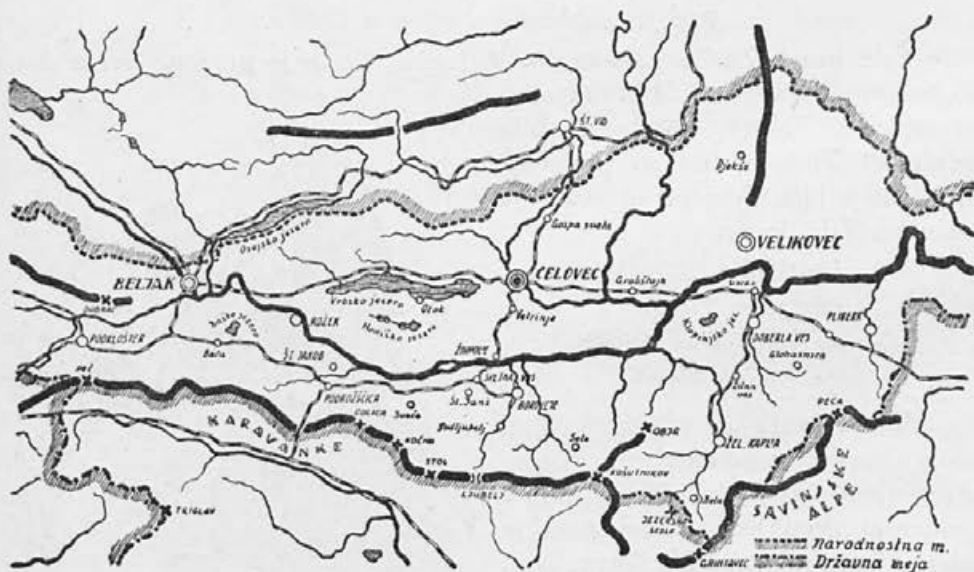
*Borovčiči mi
smo dro luštni ljudi,
žovnjirjev primanjka,
pa pojdemo mi.*

Taki so Borovljani! Veseli so pa vsi Rožani.

*Tam pod humperškim gradom
ta Dravca šumi,
naš pobič prepevlja
in ribce lovi.*

V Svetni vasi pa na vlak. Tam, kjer preropoče Dravo in se zrine puh, puh v vzpon mimo Žihpolj, zajme oko ves Spodnji Rož do stražarja Obirja. Vlak nas trudo, počasi prinese še do višine, potem pa vriskajoč steče v Celovec.

*V Celovcu sem bil,
sem se citrat učil,
ko domov sem prijukal
pa kregan sem bil.*

ŠTEFANČEK.

Brezskrbno sedimo, se razgovarjamo, smejemo. Pa nenadoma preplašeni umolknemo sredi stavka, prebledimo in nagubančimo čelo. Ta in oni položi prst na usta. »Tihol« zašepeče, »Štefanček se je zbudil.« Kakor bi nas kaka mogočna oseba zalotila pri nepoštenem delu, osramočeni povesimo glave, dokler ne planeš iz sobe in greš po prstih pred vrata spalnice. Uho nastaviš na ključavnico, neslišno dihaš in hočeš ustaviti bitje srca. Hvala Bogu, nobenega glaska ni čuti! A komaj se splaziš nazaj, že odjekne iz sobe: »He!« — pa močno, odločno in zapovedujoče. Vrneš se, odpreš vrata: Štefanček, ki smo mislili o njem, da se »ziblje v blaženih sanjah«, korenjaško stoji na posteljci, a blazina, odeja in rjuhe leže razmetane po tleh. Huduješ se, a Štefanček se smeje, stopica po posteljci, vriska in poskakuje, da ječi posteljca. Kaj bi? Ponižno in pokorno urediš posteljčino in vnovič položiš »gospodka«, ki se hudomušno nasmihava izpod odeje. »Pridigo« mu napraviš, lepo mu govoriš o čednostih in nečednostih; za odgovor brene Štefanček odejo navpik, skoči na nožice in že je blazina na pol poti na tla. Zgrabiš njega in blazino prav nemilo in oboje potlačiš pod odejo in ogorčeno odideš... Ali — preden zapreš vrata, je čuti ječanje posteljce in vriskanje Štefančka v spalnici. Vrnivši se v družbo, se vsi vprašujoče zazro: »Bo?« »Ne bo,« praviš. Razidemo se in Štefanček ukazujoče zakriči na pomoč. Hočeš — nočeš — moraš iti ponj. Stokrat se izmuzne iz rok, preden ima eno nogavico na nogi; spet stokrat plane pokonci, preden ima obuti obe. Ko zavezuješ en čeveljček, je drugi že daleč v kotu sobe, ko ga trudoma najdeš, je Štefanček sam že pri omari in lista po »Kempčanu«. In ko s težavo obuješ drugi čeveljček, je »Kempčan« pod blazino, prvi čeveljček razvezan, oblekca na tleh — in držeč ga za eno nogo, se z obema rokama postavlja na glavo in se smeje in vzklika na ves glas. Nato se zresni, se naglo izmuzne iz rok in preden se zaveš, je v drugi sobi na mizi in si ogleduje vazo z rožami. Bojiš se, da ti je ne zaluči po tleh, zato se neslišno približaš in ponavljaš, kako da je priden, čemur Štefanček iz dna duše prikimava, migajoč z glavo s tako silo, da se čudiš, kako da se mu še drži na vratu. Vse svinčnike — pa jih ni malo pri hiši — si je že prisvojil, a meneč, da bodo bolje pisali, jih vtika v razne špranje in se čudi in huduje, kako da nato ne dajo »ne bele ne črne« od sebe. A zunaj prepeva in vriska in se ne zmeni za tuje poglede. Brezskrbno steče na sredo ceste, baš tedaj, ko mu prihrumi avto nasproti, in vsakemu konju bi najrajši ogledal zobovje in ga pocukal za rep. Najslajši užitek mu je stopicanje po lužah, a v tramvaju sedi ko baron in niti z očesom ne migne. Drži se, kot bi plačal iz lastnega žepa voznino za vse slavno občinstvo,

kolikor ga je in ga je kdaj bilo na tramvajskih vozovih. Oblastno se vede ko kak »mož postave« in je neznansko hud, ko ga na postaji dvigneš iz voza. Precej truda je treba, da ga zamotiš z izložbami in pečenimi kostanji. A v cerkvi je priden. Čez in čez se prekrizava, pokleka in globoko vzdihuje in se klanja vsakemu oltarju. Ko pride iz cerkve, pa trikrat uide spet nazaj. Nato steče po trgu, izteza roke in noge, za golobčki, da slednjič kot je dolg in širok telebne na tla, čudeč se, da ga tla sama ne dvignejo in ponesejo golobčkom v naročje. — Vsi stoli so mu avtomobili, ki v duhu brenči in brni z njimi. Od ranega jutra do noči in ponoči je vladar in kralj vse hiše, je tisti, ki mu vsi želimo ustreči in ki se mu celo v odsotnosti pokoravamo. »Pst, Štefanček spi,« je stavek, ki ukroti vsak, bodisi vesel ali razburjen izraz naše notranjosti. Tak je naš Štefanček, najmlajši; pol drugo leto ima in rekli smo o njem, da bo svetnik, »Štefan Prulski«. Pa je težko biti svetnik.

Karel Širok:

Marija dete je rodila . . .

Ob jaslicah o polnoči

Marija dete je rodila.

Potožila se je Marija:

*„Še vóde ni, da dete bi umila,
povojcev ni, da bi ga v nje povila!“*

*Še dobro ni izgovorila,
že priletela sta izpod neba
golobca dva, dva angela;
prinesla sta dve kanglici vodé,
povojca dva, plenici dve.*

*In dete v hlevcu sta umila,
narahlo, méhko ga povila
v plenici dve, v povojca dva,
dva bela božja sla,
golobca dva, dva angela.*

IVAN MATIČIČ:

TAKO TISKAMO.

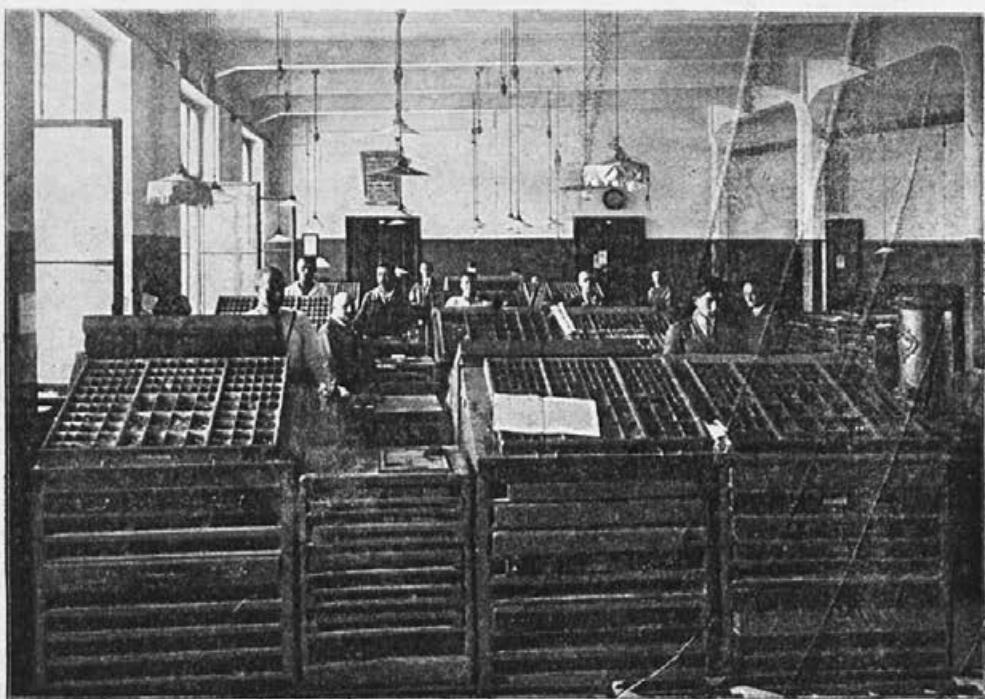
Barica je spesnila pesemco, drobno pesemco o beli muc. Pa jo je kar poslala gospodu uredniku in ga prosila, naj jo sprejme v list. Tako rada bi videla, da bi jo natisnili. Gospod urednik jo je prečital: nu, zakaj ne, drobcena, fletna reč. — Miško je bil pa že dijak, a kavelje, pa je napisal pravljico, skoro resnično pripoved o božični noči, o ateju, ki je bil pet let v tujini in se povrnil baš na božični večer; točno tedaj je prišel, prav kakor bi bil čakal pred durmi. In tudi to je sprejel gospod urednik, jo opilil in okrtal, kakor se spodobi za javnost; zbral vse te nežne ropotije, pa jih stresel v tiskarno: tu imate in skrbite, da izide list točno ta in ta dan.

In stvar pride črnim umetnikom v roke. Pesemco dobi mlad stavec v plavi halji in je je kar vesel. Spoštljivo prime rokopis, da bi ga ne umazal, ker je tako lep in bel, se postavi pred črkovnik,* roka mu kar sama seže po začetno črko. Potem pa šviga roka sem in tja, stavec feca, kakor bi muhe lovil: črko k črki, besedo k besedi. Kot bi mignil stoji Bela muca na nogah. Za naslovno vrsto seže v drug črkovnik, ki ima za stopnjo večje tipe* in celo drug značaj. Značaj? Imajo tudi tipe značaje? Se zna. Prav kot povest ali pesem: vesele in čmerikave, mladostne in starikave.

Miškova reč pa roma na stavni stroj, ker je daljša. Tu jo zgrabi star tipograf,* debele očali ima pa pust je kakor mašina. Včeraj je bil v zapadni Afriki, stavil je zgodbo o lovu na progasto hijeno, zatem v indijskih misijonih, pred tremi urami je ulival poročilo iz Rusije, kako ponujajo sovjeti mužikom žito, nato o Zedinjenih državah, kako zatirajo črnci uboge Angleže, klepal strokovnjaško poročilo o pravilnem in preciznem streljanju v hrbet, tipkal zakon o ustrojstvu vojske, prelival pesem o krvavi zarji, brenkal kritiko o secirskem nožu in o uspešni uporabi beta. Njemu pade v roko Miškova Božična noč. Kar

oddahne se. In spusti vse prste na tipke, da kar zvončkija. Matrice[»] se usipajo kakor iz vreče, beseda se uliva k besedi, vrsta izriva vrsto, svinec lije. Miško je kraljal Božično noč teden dni, morda se potil celo dva, tri tedne, a tipograf muzicira na klavijaturo uro, dve, tri — in Božična noč je ulita, sveti se kakor samo srebro.

Zdaj vzame Miškovo zadevo korektor[»] pod drobnogled: ako se ni stavec morda zagalopiral, ni Mišku kaj izpustil ali celo dodal, vse mogoče; je matrica preskočila drugo pa se gledata dve črki kakor pes in mačka. A Miško je napačno vstavil vejice, naj, ga koklja brenel!

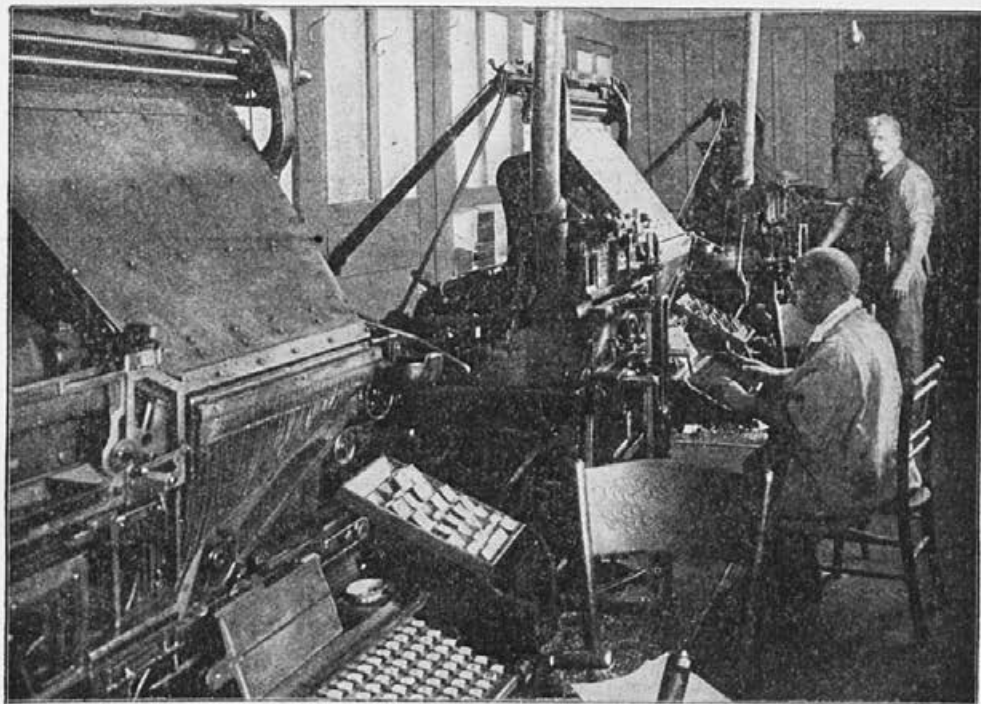
Črkovniki „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.

Za vsako napačno vejico bo treba uliti novo vrsto, stavec bo hud. Nu, Miško je še mlad, kdaj bo še profesor, morda nikoli.

Stavljeno je vse in popravljeno. Zdaj nastopi metér.* Ta ima črno haljo pa viržinko kadi. Ves stavek* vam bo čedno razlomil na šestnajst enakih delov, na las enakih. Pa uvidi, da je gradiva preveč, nekaj bo treba odložiti za prihodnjič. Toda Bela muca mora noter, saj je tako drobčna, Božična noč tudi, ker je tako zanimiva, skoro pretresljiva, jo bo že kako stlačil. Torej najboljše naprej, na prvo stran odlično reč, Miškovo na tretje mesto, kajpa, so tu še boljši kaveljci od Miška; Belo muco potisne šele na šesto mesto, seveda, Barice metér ne pozna. Počasi napolni šestnajst strani, ravno šest

najst, vse so enako sekane in lepe, nove, kakor bi jih odžagal. Nu, pa jih kar poveže vseh šestnajst. Nato pa pod krtačo, kajti gospod urednik je zahteval ščetni odtis, da vidi in se prepriča, ako se je izvršilo vse tako kot je naročil. In pregleda vse po vrsti in prečita pa popravi to in ono. Nazadnje malo zamežikne in prekriža Belo mucovo! Mu je prav žal, toda medtem je bil prejel od priznanega pesnika Črno mucu — in seveda, mora ona bela ven, je še premlada.

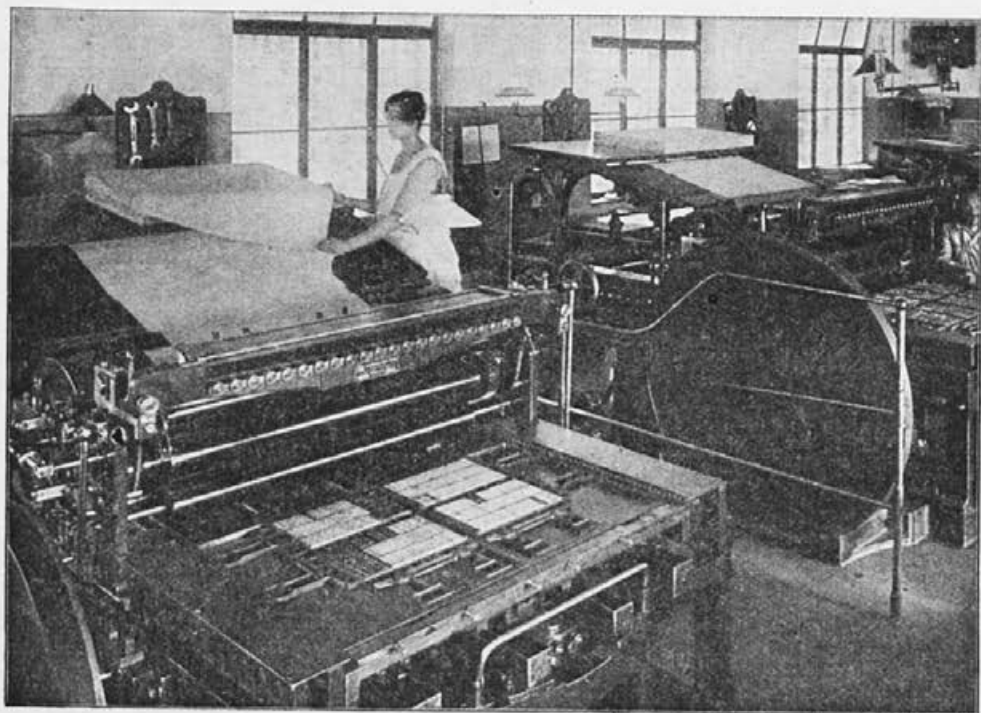
Metér popravi brez ugovora kakor je zapisano — in že se prikaže mojster v plavi obleki. Ako je mladinski list goden za tisk, bi rad

Stavni stroji „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.

vedel; čas poteka, čez dva dni mora list iziti, zato ga skrbi. Nu, godno za tisk, naj le vzamejo! In pridejo možje, mišičasti in jaki, dvignejo vseh šestnajst in jih odneso na deskah doli v tiskarno. Za njimi stopa srečni metér. Doli jih lepo uredi, kakor se spodobi, da ne bi stala katera na glavi ali bi vskočila na napačno mesto, morda celo z zadnjega na prvo, in bi se vsem drugim pačila. Ravno šestnajst jih je, ne več ne manj, vsaka ima točno odrejeno mesto, kako in kje mora stati, in sicer nepremično stati brez vsake šale. Zato jih vklene mojster v klešče, trdo jih zaklopi, stisne nemilostno, tako, da bi se jim pocedila kri, ako bi ne bile iz svinca.

Zdaj jih pa kar v stroj potisnejo. Namazan je in masten kakor božično testo, strani kar zdrknejo vanj, vse kmalu, nobena ne zaostane. Tiskar se vzpne na stroj, malo pritisne in že izvleče prvi odtis, revizijsko polo. Dá jo metérju: naj korektor pregleda, če je vse prav, če ne škili morda kaka vrsta na stran ali ne sili celo ven. Ta bi bila lepa, ko jo je vendar tako trdo vklenil! Treba jo udariti po glavi. Ena vrsta stoji celo nespodobno, vsa je zveržena in neolikana. Ven z njo, drugo noter!

Tiskarski stroji „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.

Zadnji pregled je končan — in mojster požene stroj. Vseh šestnajst jih stoji trdno, nobena se ne gane, ne vda. Nežna roka vlaga bele pole, izlagajo jih grablje; natiskane pole padajo iz stroja, naglo, ena na drugo mehko pada, kakor listje. Tisoč, dva, pet, deset tisoč, vse so enake, na vseh Božična noč, Bele muce na nobeni. A šestnajst svinčenih se ne vda.

Zdaj ima besedo knjigovez. Da vse lepo poveže v ovoj, da ne pade ven Božična noč ali morda Črni muc.

Zdaj pa kar na pošto! Ne boš: cenzura*! Prebita reč, kmalu bi se zagalopirali. Cenzura, cenzura! Težke očali se nagnejo nad vsebino lista. Črni muc, Hm, kaj je tega treba! Božična noč — nedolžna reč.

Nel Vrnil se je iz tujine — hm, mogoče prevratni človek! Nevarna reč! Nu, nič takega. V redu!

Na pošto! Barica težko čaka — pa dobi in hitro najde, zažgoli od veselja. Črni muc — kar samo se ji zasmee. Te lepe črke, tako nebeško lepe! — Črni muc? Kako? Bere, bere, dvakrat, trikrat — in ne razume nič. Kar skloni se in zajoka, žalostna, nesrečna. Ob nogah se ji igra majhna muca, razigrana, prav nič žalostna. Miško pa najde svoje in skoro pobledi od sreče. Gleda, ogleduje, bere: toliko črk, morda milijon — vse njegove. In vrste, tiskane vrste, ravne, lepe — njegova last.

* Opombe: »Črkovnik« je miza s predali, polnih kovinskih črk. — »Tipi« so razne vrste črk po velikosti ali debelosti. — »Tipograf« je črkostavec. — »Matrica« je vrsta besed, ki se izlivajo iz stroja in se sproti spoje; te vrste so svinčene. — »Korektor« je oni, ki popravlja napake stavca. — »Metér« je stavec, ki sestavlja strani in jih poveže z vrvico. — »Stavek« imenujejo tiskarji vse matrice ali vrste zložene druga za drugo v dolgo vrsto; ko razdeljujejo stavek v strani, pravijo, da se stavek lomi. — »Cenzura« je nadzorstvo oblasti nad tiskom; cenzuro vrši »cenzor«, ki pregleda vse kar se tiska, če ni kaj takega vmes, o čemer je prepovedano pisati.

OBISK.

RIHARD JAKOPIČ:

Dober dan, Gašper! Redek gost, kajne? No, imel sem ravno malo časa, pa sem si mislil: Kaj, če bi stopil h Gašperju, da se kaj pametnega pogovoriva in ga vprašam — — hm, da ti kar odkrito povem: naprosili so me namreč da te intervjuvam, to se pravi, da ti izprašam tvojo umetniško vest. No, no, nikar se ne prestraši, ne bo nič hudega! Kakor se mi zdi, bo to zato, da se mladina od najine modrosti kaj nauči. Zato se le dobro drži, da ti ne uide kaka nespametna!

Torej, pa začniva! Kar tako lepo po vrsti pripoveduj: Najprvo, kateri zlodej te je premotil, da si se lotil umetnosti? Ali te je gnala usoda, ali ti je dišala slava, ali celó bogastvo? Kdaj te je prijelo? Kako je bilo potem, ko si šel študirat? Bil si takrat član »Vesne«? Povej kaj o tistih časih! In potem si se pognal v razburkano valovje življenja. Kako ti je to teknilo? Kaj, če bi se pri tej priliki spomnil svojih mecenov in čestilcev. Ne bilo bi napak, ako jih malo pohvališ.

Kako se ti zdi, da se bo storija naše umetnosti v splošnem nadaljevala in razvijala? Ali naj vedno capljamo za drugimi? Ali se postavimo kdaj na lastne noge? Zdaj pa še nekaj, kar je v tesni zvezi z umetnostjo! Hm, povej mi kaj o ljubezni! No, nikar se ne sramuj! Saj je v tvojih podobah zapisana; zato se ti ni treba prav nič sramovati.

Naposled še nekaj prav zaupnega! Glej, naši uradniki so res veliki reveži, kajne? Ampak, ko so garali 30 ali 35 let, potem gredo v »penzjon«. Njihovi otroci so že odrasli in preskrbljeni. Časa je še za odpočitek, skrbi za vsakdanji kruh ni več. In vsakega prvega gredo

zadovoljno po svoj »penzjon«, ki odgovarja nekako obrestim enega milijona. Mi — svobodni — bi si morali svoj »penzjon« polagoma prihraniti, kajne? Ti, Gašper, tudi nisi več pri mladih! Lepo število let že garaš in storil si za svoj narod res marsikaj dobrega. Zdaj mi pa povej na uho, pa prav po pravici: Koliko ti pa še manjka do milijončka? Aha! Ali sem te! Pred kratkim si šel še med uradnike, ti požrešneš! Ali hočeš res kar po vsej sili postati kapitalist?

No, mislim, da je za danes dovolj izpraševanja! Zdaj pa ti govoril

MAKSIM GASPARI:

Malo sitna zadeva je, da mi ti, Jaka — slovenski Rembrandt¹ — izprašuješ vest, posebno pred tribuno naše mladine, za katero je težje pisati

in govoriti kot za odrasle. No, naj bo! Na Tvoja vprašanja bom odgovoril bolj v splošnem, na kratko, kajti pregovor pravi: „Maler male, rede nicht.“

Ne vem, ali je bil zlodej ali hudir, ki me je zvabil v hram naše umetnosti, vem pa, da sem že kot otrok risal in čečkal z belo kreda po stolih, mizah in vratih v domači hiši. Pozneje kot deček sem pa slikal prizore iz turških bojev, cerkve, hiše itd. To je bil hud nagon, tako hud, da me je gnal iz solidnega trgovskega poklica, za katerega sem bil prvotno namenjen, v umetniške šole. Torej vidiš, da mi ni bilo za bogastvo in tudi za slavo ne.

Študiranje na Dunaju in v Monakovem mi je koristilo v rokodelskem oziru, svoje umetnosti se pa tam nisem mnogo na-

učil. Na akademiji so me najbolj veselile naloge prostih kompozicij! risanje pustih glav, draperije in aktov mi ni posebno prijalo.

¹ slavni nizozemski slikar.

V dijaškem društvu „Vesna“ na Dunaju sem preživel dokaj lepe čase. Tam sem našel kolege, ki so bili sorodnih misli o naši umetnosti. Ampak trda mi je predla za vsakdanji kruh, moral sem si sproti sam služiti, da sem živel. Potem me je razburkano valovje življenja precej premrcvarilo, — tudi oženil sem se — pa vendar sem vse prestal, saj me poznaš, da sem optimist¹. Vem pa, da je potrebno, da se človeku godi dobro in slabo.

Mecenov ali po naše „veledobrotnikov“ ne poznam; mi jih nismo imeli, morda misliš prijatelje, dobričine, tisto pač.

Čestilcev, ljubiteljev mojih podob imam, pravijo, zlasti med širšo publiko mnogo, kar me tudi veseli, le žal, da niso vsi v takih razmerah, da bi tudi lahko kaj kupili.

Zgodba naše umetnosti je v splošnem precej neznatna. V zadnjih 20tih letih se je razšopirila kot pavovo perje. Umetnostnih pisateljev in slikarjev, posebno „modernih“ imamo v izobilju in za puhlo besedo „v duhu časa“ se marsikje skriva šibek talentek. Upati je pa, da se bo po tej razdvojeni dobi vreme naše umetnosti zjasnilo; mislim, da se bodo pojavili mojstri slikarji, ki bodo črpali svoje moči iz naše domačije in nam bodo podarili dovršene umotvore.

Kaj bi Ti povedal o ljubezni? — To je roža skrivnosti polna, ki je nekoč cvetela, vonjava njena pa še duhti v spominih in so mi priljubljene vsebine slik fanta in dekleta v nerodni lepoti prve ljubezni, čeravno pravijo, da ni več romantike, jaz pa trdim, da je in še bo.

Sprožil si, dragi Jaka, tudi pogovor o uradniškem vprašanju in o milijonih. Seveda, mnenja sem, da so uradniki na boljšem kot umetniki, ker imajo pokojnino in so za starost preskrbljeni, ampak milijonov ni ne za uradnike ne za nas. Meni manjka do takega kupčka vedno približno 999.000 Din.

„Milijon dinarjev“ je lepa pravljica; kadar jih bom imel, ti bom kupil vilo in „farbce“ in žakljevine, kolikor boš hotel. Če boš pa Ti kdaj imel tak kapital, mi boš podelil štipendijo za večletno študijsko potovanje na visoko planoto pri Sv. Trojici nad Cerknico.

¹ Kdor vse lepo in dobro vidi.

DRAVSKA BANOVINI.

Kraljevina Jugoslavija!

Novi naziv naše države. Koliko je bilo povsod radosti! No, mi smo itak med seboj vedno dejali Jugoslavija, četudi je bilo na vseh uradnih listih kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev. In tudi drugi narodi, kakor Nemci in Francozi, so pisali že prej v svojih listih mnogo o Jugoslaviji.

3. oktobra, ko je kralj Aleksander podpisal »Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja«, pa je bil naslov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev za vedno izbrisan. Povsod imenujemo zdaj našo državo samo: kraljevino Jugoslavijo. Saj smo res Jugoslovani!

Službene Novine, list, ki priobčuje zakone, odredbe, pravilnike in razglase, je natisnil ta novi naziv 4. oktobra. Takrat pa so prinesle Službene Novine še nekaj novega. § 2. pravi: Obča uprava v kraljevini Jugoslaviji se vrši po banovinah, srezih in občinah. Banovin je devet.

Kako smo prej delili našo državo? Najprej v posamezne pokrajine in vse te na 33 oblasti. Pri nas smo imeli 2 oblasti: ljubljansko in mariborsko. Vsako zase; ločeno. Zdaj jih ni več! Namesto teh je ena sama banovina, ki ji načeljuje in jo upravlja ban. (Besedo ban poznamo že iz zgodovine Hrvatov.) In ker je Slovenija v najsevernejšem delu naše države in naša najsevernejša večja reka Drava, je naša banovina: Dravska banovina. Naš dravski ban je inženjer Dušan Sernec, rodом Mariborčan.

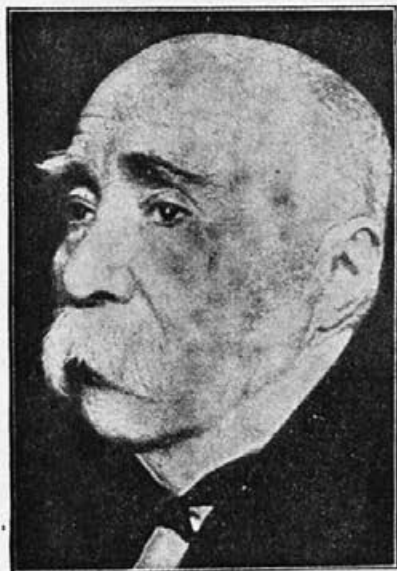
V vsaki banovini se je kaj spremenilo; tako tudi pri nas. Tam na jugovzhodu, kjer se vzdigujejo košati Gorjanci in se ozirajo po rodo-

vitni vinorodni Beli krajini, tam je začrtana meja naši banovini: Bela krajina je zdaj v savski banovini. Zato pa je pri nas del Gorskega kotarja s Čabarsko kotlino, pokrajina, bogata gozdov in lesne industrije, kakršna je večinoma vsa naša obmejna Notranjska.

Srečni dnevi Jugoslaviji!

CLEMENCEAU.

V nedeljo dne 24. novembra je izdihnil v Parizu Francoz Georges Clemenceau (izgovori Žorž Klemansó). Cele strani so napolnili svetovni časopisi, da so vsaj približno ocenili veliko sposobnost in veliko delo tega izrednega moža, ki je bil vedno, posebno pa med svetovno vojno, naš prijatelj. Vse posmrtnice ga opisujejo kot moža volje,

Georges Clemenceau.

neupogljivosti in odločnosti. Že mlade mu politiku so prideli priimek »Tiger«. In tak, kakršen je bil, je rešil — ko je postal ministrski predsednik — Francijo, ker je vztrajal v tistih težkih dneh na tem, da more edino le zmaga rešiti domovino. In dasi jih je bilo mnogo, ki so oporekali njegovim načrtom, je šel veliki državnik po svoji poti. Vso malodušnost in ves obup, ki se je polastil Francozov l. 1917., ko so nemški topovi obstreljevali Pariz, je potlačil ta mož in užgal nov pogum in obnovil upe v mirno in srečno prihodnost francoskega naroda.

Ko je bilo podpisano premirje leta 1918. in so končale vojne grozote, je slavil v Franciji Clemenceau svoj vrhunec. Nazvali so ga »Rešitelja domovine«.

Dočakal je skoraj 90 let. Njegova poslednja volja je bila: »Odnesite me molče ob jutranji zarji v gozd moje ljubljene Vendéeje (izg. Vandéje) in postavite mojo krsto poleg krste mojega očeta.«

Tako se je zgodilo. A kljub temu, da ni bilo nikakih pogrebniških svečanosti, se je ob pokopu vsa Francija v žalostnem molku poklonila svojemu velikemu sinu.

NOBLOVA NAGRADA.

Ze takrat, ko še nihče ni poznal velikega gorja svetovne vojne, je izdala nemška pisateljica Bertha Suttner roman »Die Waffen nieder« (Odložite orožje). Med prvimi, ki so človekoljubni umetnici čestitali, je bil inženjer Alfred Nobel, tvorničar za orožje in razstrelivo. Čudno! Z izdelovanjem orožja si je Nobel pridobil lepo premoženje, a vendar je želel, da bi vsa vojna nasprotstva za vedno prenehala. V svoji tvornici je proizvajal razstrelivo (dinamit) za vrtanje gora in za razstreljevanje ogromnih skal, da bi s tem olajševal ročno delo. Bil je učenjak v svoji stroki, zato je raziskoval nenehoma in z različnimi zmesmi pojačal svoje razstrelno olje. Vse svoje izume je drago prodal ter postal tako eden najbogatejših mož tedanje dobe.

Stockholm.

In ta bogataš je že tedaj sanjal — o večnem miru. Na smrtni postelji, 10. decembra 1896., je v svoji oporoki volil vse svoje ogromno premoženje humanitarnim (človekoljubnim) namenom. Določil je:

Obresti od 31 milijonov švedskih kron, ki jih je vložil v švedsko banko, naj se vsako peto leto delijo med pet najodličnejših zemljanov, ki so si stekli izrednih zaslug v fiziki, kemiji, medicini in literaturi; poslednjo nagrado pa naj dobi tisti, ki je največji pospeševatelj miru in sprave med narodi.

Vsako peto leto bi se morale nagrade deliti, toda zdaj jih vsako leto oddajo, ker bi bile sicer nagrade previsoke; zakaj glavnica je do danes narastla že na 36 milijonov švedskih kron, t. j. čez 525 milijonov Din.

Vsako leto 10. decembra — spominski dan Noblove smrti — se vrši v Stockholmu svečana razdelitev nagrad. V slavnostni dvorani mestne koncertne palače izroči švedski kralj petim nagrajencem diplome; istočasno jim nakaže švedska banka določeni znesek. Vse

časopisje objavi nato imena teh odličnjakov, tako da zaslove v kratkem času po vsem svetu.

Letošnjo književno nagrado je prejel Nemec Thomas Mann, ki je zdaj v 55. letu. Napisal je dosti obširnih romanov, med katerimi je »Der Zauberberg« preveden v vse jezike.

Alfred Nobel

Thomas Mann

Izšla je tudi zbirka njegovih »Pogovorov in razprav«. Iz te zbirke je odlomek:

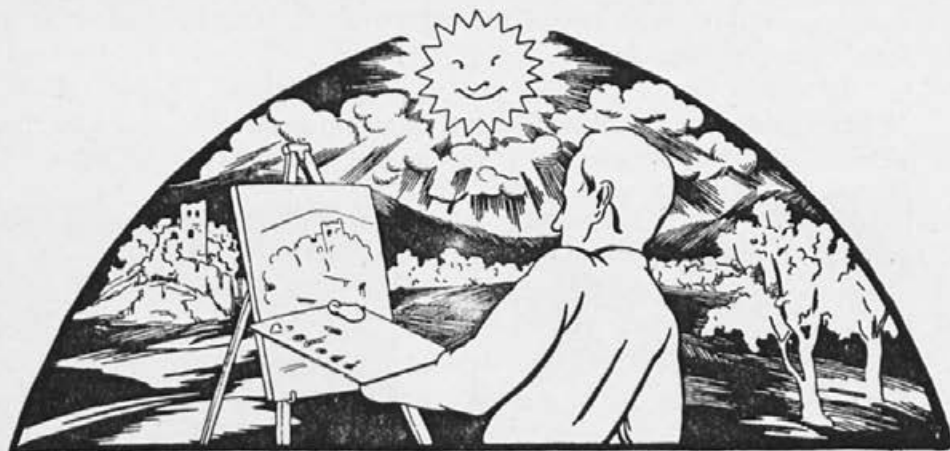
ALKOHOL.

Nimam navade uživati alkohola, kadar delam. Vendar se je to parkrat zgodilo. Običajno pišem le v dopoldanskih urah; pred leti pa sem napisal novelo zvečer s pomočjo konjaka. Noveli se to pozna! Tudi sem se nekoč zatekel k šampanjcu, ko sem imel izvršiti neko naročeno delo (naročene stvari so grozne). Zares mi je šampanjec pomagal, da sem pri pisalni mizi vzdržal do konca, ni mi pa dal razpoloženja. Vino je uspavalo nestrpnost in razdvojenost, me je omamilo, da nisem zbežal. To je vse!

Ne verujem v navdahnjenost po alkoholu. Da so bili mnogi veliki pesniki prijatelji alkohola, ne dokazuje ničesar. Zakaj kakor je vse izredno in veliko nastalo v kljub boli, trpljenju, uboštvu, zapuščenosti, telesni šibkosti in tisočim zaprekam — tako menim, da so nekateri veliki pesniki izvršili svoja velika dela v kljub alkoholu in ne zaradi alkohola.

Ne verujem, da ustvarja alkohol razpoloženje, ne verujem v pristnost takega razpoloženja, ne verujem mnogo v razpoloženje sploh. To, kar imenujejo razpoloženje, ima z resničnim ustvarjanjem malo skupnega.

Kdor zaupa alkoholu, kdor si želi njegovega objema, ta ni umetnik. Razpoloženje ni pijanost. Razpoloženje je spočitost, svežost, dnevno delo, izprehod, čisti zrak, dobre knjige in mir, mir ...

BELI MEDVED.

Stari pomorščaki, ki so prvi srečali belega medveda, so menili, da je ta zver sorodnik rjavega medveda, ki mu je večna zima ob tečajniku posbelila kožuh. Ali kmalu je človek spoznal, da se beli medved povsem razlikuje od našega godrnjača. Telo in vrat sta mu daljša, noge krepkejše in med kremplji nosi močne plavalne kožice. Tudi je večji in težji. Ubili so že medveda, ki je bil dolg $2\frac{3}{4}$ m in je tehtal 8 centov! Razen temnih kolobarjev okrog oči, golega smrčka in temnih krempljev, je ves pokrit z belim kožuhom. Zaradi mastne hrane inu kožuh v teku let nekoliko porumeni. Pri mladičih pa je dlaka srebrno bela.

Beli medved živi v krajih, kjer je morje večji del leta zmrzlo, v ledenem pasu tečajev. Največ jih srečamo v Grönlandiji, v domovini Eskimov. Tam živijo beli medvedi v čredah. Nekoč so jih videli okrog sto hkrati, in so jih lovci ubili dvajset. Zgodi se, da priplava beli medved na plavaljoči ledeni gori tudi v gorkejša kraja. Gorki kraji pa mu ne prija in se tam ne zna kretati tako gibčno kot doma. V snežnih poljanah na severu pa je neverjetno uren, okreten in previden. Pazljivo si izbira najugodnejšo pot in se skrbno ogiba zametov in razpok. Ta opreznost dobro služi raz-

iskovalcem neznanih krajev: radi sledijo medvedovim stopinjam, vedoč, da je taka pot najvarnejša.

Vid in sluh sta mu prvovrstna! Na svojih pohodih preko ledu spleza na ledene gore. Tu se ozira in voha na vse strani. Mrtve kite in drugo hrano zavoha kilometre daleč.

Še urnejši in okretnejši je beli medved v vodi. Cenijo, da preplava brez truda v eni uri 4 km! A je tudi neutrudljiv! Videli so ga plavati v morju 50 km od obali. Tedaj zamore preplavati par sto kilometrov dolgo pot! Nič manj hiter ni pod vodo. Opazili so, da more ujeti sulca pod vodo! V potapljanju ne zaostaja za našo vidro, ki se kakor on hrani z ribami.

Najljubša hrana so mu morski psi. Ako ga oddaleč zapazi, splava oprezno proti njemu. Pri tem pa pazi, da mu veter nasproti piha. Ko je dovolj blizu, splava pod psa in ga zgrabi z zobmi.

Morski psi so kaj radi ob luknjah v ledu, v katere se skrijejo, ako jim preti nevarnost. Če so pa v vodi pod ledom, pa pomole glavo skozi te predore, ko jim primanjkuje zraka. Pripovedujejo o medvedu, ki se je splazil po ledu do psa in prežal nanj polovico dneva, ko mu je lesta zbežal v svoj brlog. Kadarkoli je pes

pomolil glavo iz luknje, vsakokrat je zamahnil medved s šapo proti njemu, a se mu je tudi pes vsakokrat spretno izmaknil. Ko je medved spoznal,

da tako ne gre, je zdrknil daleč proč v vodo in splaval pod vodo do pasje luknje. A pes je zaslutil nevarnost in se umaknil na ploščo. Medved splava spet do roba plošče in jo urno maha po njej proti psu. Ta spet v svoj dom. Medved čaka, udriha s šapo — zaman. Končno se naveliča. V divji jezi meče sneg v zrak in tuleč odkrevsa.

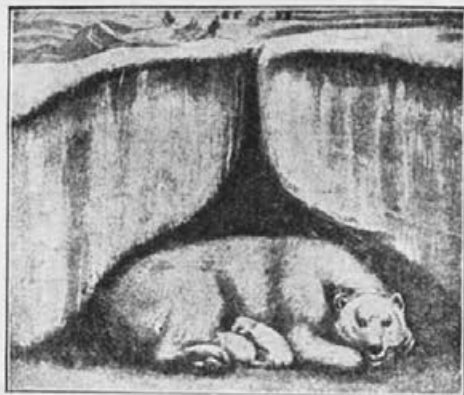
Ko medved ujame žival, se z njo igra kakor mačka; šele ko je poginila, jo poje. Človeka napade le, če je sestradan ali razdražen. Najnevarnejši je, ko je obstreljen. Kroglice, ki ne zadenejo njegove glave ali srca, le povečajo njegovo jezo. Marsikateri lovec je plačal svojo nerodnost z življenjem.

Neki ladijski kapetan pripoveduje zanimiv dogodek, ki ga je doživel ob grönlandski obali. Mornarji so na zasidrani ladji ravno obedovali, ko se v dalji prikaže velik bel medved. Najbrž ga je duh po jedi privabil v bližino. Eden izmed mornarjev se je v naglici oborožil s sulico, ki služi za lov na kite in šel medvedu nasproti. Dobre pol ure je hodil po ledu in snegu, se izogibal kotanj, preskakoval razpoke, zavil še okrog velike ledene skale — in že stoji pred medvedom. Mornar obstane in prosi na tihem Boga, da bi medved odšel, zakaj da bi medveda napadel, za to mu je že

zmanjkalo poguma. Ali medved se noče umakniti. Mornar začne mahati s sulico in vpiti na vse grlo, da bi medveda splašil. Medved gleda svojega nasprotnika, zamrmra nekaj in stopi počasi proti njemu. Mornar se tedaj ustraši, se okrene in beži nazaj, kar ga noge neso. Medved renče za njim. Že mu je za petami. Mornar vrže sulico stran, da bi lažje bežal. To je njegova sreča, zakaj medved se ustavi, povoha sulico, jo z zobmi prelomi čez pol in jo zopet mahne za bežečim človekom. Ko mu je že prav blizu, vrže mornar rokavice na tla in čez čas še klobuk. In res se vsakokrat medved ustavi. Na ta način se mornarju posreči dospeti do svoje ladje, kjer ga sprejmejo tovariši napol živega. Medved pa si ogleduje ladjo, zarenci in počasi odkoraka, odkoder je prišel.

Tu je zvijača ukanila medveda. A ni vedno tako. Če ni lovec dobro oborožen in če ni izkušen strelec, plača svojo drznost navadno z življenjem.

Beli medved ne prespi zime, le samice, ki skote v najhujši zimi dva do tri mladiče, se zakopljejo v led in sneg in ostanejo v svojem brlogu, dokler mladiči ne dorastejo toliko, da mater spremljajo na njenih pohodih.

Prezimališče si poišče pod kakšno skalo ali se pa vleče v kotanjo in čaka, da jo sneg zasneži. Ko je vsa pokrita s snegom, stali s svojo telesno

toploto prostor okrog in okrog, dokler ne nastane okrog nje dovolj prostoren, z ledom pokrit prostor.

Medvedka je ljubeča in skrbna mati. Še ko mladiči dorastejo, deli z njimi hrano. Uči jih vseh potrebnih spretnosti, plavanja in vseh lovskih zvijač. Mladiči se vsega kmalu nauče, a so velike lenobe. Najrajši se naslonijo na hrbet svoje matere in dremljejo. Mislijo si: »Kaj bi se mučili, bo že mati za nas poskrbela!« Medvedka žrtvuje za svojo deco tudi življenje, če treba.

Nekoč je medvedka z dvema odraslima mladičema izsledila taborišče lovcev, ki so ravno pekli ribe nad ognjem. Ker sta ji bila mladiča lačna,

stopi mati junaško k ognju, sname z različna pečene ribe in jih odnese svojim mladičem. Lovci ustrele in mladiča padeta smrtno zadeta. Tudi mati je ranjena, a ne smrtno. Krvaveč in hropeč se splazi k svojima mladičema in jih skuša s šapami dvigniti. Ko vidi, da se mladiča ne ganeta, žalostno zatuli. Nato steče par korakov v stran, se ozre in spet zatuli. Ko vidi, da ji mladiča ne sledita, se vrne, ju boža, dviguje, kliče. In spet steče proč, mešneč, da ji bosta sinova sledila. Končno spozna, da sta mrtva. Tedaj se ob njunih truplih vzpne, se ozre proti lovcem in razjarjeno zarenči. Lovci odgovore s streli in ljubeča mati pade k mladičema in se več ne gane.

MODRI OBIČAJI.

Vsako leto na Silvestrovo, ko so se oglasili v naši podružni cerkvi zvonovi, oznanjajoč predvečer novega leta, nas je sklical ded, da gremo v sadovnjak voščit sadnemu drevju zdravo in rodovitno novo leto.

Na skednju so bila pripravljena slamnata poresla. Šli smo od drevesa do drevesa in opasali vsako deblo v višini naših glav ter mu voščili:

Da bi zdravo bilo,
sadju mnogo nam rodilo,
srečno, zdravo in bogato
novo leto!

Velikonočno soboto, zgodaj zjutraj, ko zakurijo in blagoslove pri cerkvenih obredih ogenj, smo pobrali slamnate pasove od debel in jih sežgali na vrtu z nagrabljenim listjem in drobnjavo vred.

Svečano in z neko tajinstvenostjo smo opravljali ta dela. Ne vem, če je vedel ded, mi nismo, da opravljamo pri tem starem običaju zelo koristno delo.

V zgodnji zimi iščejo v razpokah in lišaju skrivališča in prezimovališča mnogi sadni škodljivci, kakor: jabolčni zavijač, cvetoder, pa tudi veliki in mali zimski pedic. V slamnatih poreslih najdejo prav udobno prezimovališče. Pri umnem sadjarstvu uporabljamo posebne, prav v ta namen napravljene pasove iz valovitega papirja, ki jih opasemo že v mesecu novembru in z nabranim mrčesom vred odstranimo in sežgemo že v zgodnji pomladi.

Uspešno pa lovimo sadne škodljivce le na čistih in gladkih deblih, zato jih že jeseni ali v zgodnji zimi dobro ostrgamo in če le mogoče namažemo z apnenim beležem, še bolje z arborinom (na 10 l vode 1 l arborina), apneni belež in arborin uničita mah in lišaje, ter napravljata gladko deblo.

Ne pozabljajmo lepih običajev, izpopolnjenih z novimi izkustvi. Še je čas, da voščimo na opisan način našemu sadnemu drevju: Zdravo in rodovitno novo leto. Sk.

DVOJE ČUDES.

Vsako čudo se da pojasniti z vedo. Prej ali slej postane vse očito, kar je bilo doslej skrito.

Če bi se naši poganski predniki srečali n. pr. z zrcalom, bi gotovo mislili, da jim škrtati nagajajo in bi od strahu zbežali. Danes vemo, da je to le navadno odsevanje. Tudi niso nekoč vedeli, zakaj pade kamen spet na zemljo, ako ga vržemo v zrak. Danes ve že vsakdo, da je temu vzrok pri-
vlačnost naše zemlje.

Da bodo našim čitateljem zimski večeri krajši, smo pripravili dva zabavna primera, ki naj ju poizkusi vsak sam izvesti.

1. Pripravi si dva enako velika kozarca in tanko gumijasto cev. Prvi kozarec napolni z vodo in ga postavi na kup knjig, tako da bo njegovo dno stalo nekoliko više od roba drugega praznega kozarca, ki si ga postavil na mizo. Potopi en konec cevke do dna polnega kozarca. Drug konec cevke daj v usta in izsrkaj zrak iz nje. Ko čutiš, da je cevka polna vode, stisni konec, ki ga imaš v ustih s prsti, da ne izteče voda in vtakni ta konec cevke v prazni kozarec. Kaj se zgodi? Voda iz polnega kozarca se bo po cevi preselila v prazni kozarec. Zakaj?

Preden odgovoriš, pomisli, kaj se zgodi, ako zvežemo na en konec vrvice

mal kamenček, drugi konec pa obtežimo z večjim in položimo vrvec na mizo tako, da ostane manjši kamen na mizi, večji pa da visi z roba mize navzdol. Seveda potegne večji kamen manjšega za sabo in vse skupaj pade na tla. Podobno je z vodo. Steber

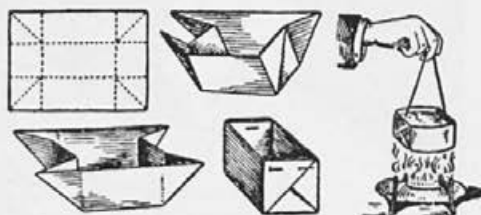
vode v daljšem delu cevi potegne krajši ali lažji steber vode za sabo. Pa bo kdo dejal: »Kamenčka sta bila zvezana med sabo z vrvco, voda pa ni!« Res bi bilo tako, če bi bil zrak v cevi. A mi smo ga izsesali in na njegovo mesto je stopila voda, ki je med seboj in z vodo v zgornjem kozarcu — kakor pravimo: vezana.

2. Če bi kdo trdil, da voda zavre tudi v papirnatem lončku, bi se mu smejali.

In vendar je res in zelo preprosto!

Vzemimo kos navadnega pisemskega papirja in ga prepognimo tako, kot kaže slika. Robove pritrdimo z žico. Na notranji strani pritrdimo na žico vrveco. Vlijmo v posodico vode skoro do roba. A previdno, da se posodica ne raztrga! Ako držimo posodico nad ognjem, ali nad svečo in smo dovolj previdni, nam ne le voda zavre v papirnati posodi, ampak nam ostane posoda celo cela, dokler voda povsem ne izpari.

To čudno svojstvo papirja imenujemo toplotno prevodnost.

Papir ne zgore, ker odda vso svojo toploto vodi. Šele ko vsa voda izpari, zgore papir.

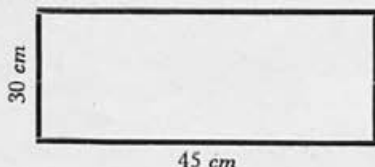
ALI STE ŽE

poskrbeli za svoje prijateljice? Zima je! Zebe jih! Lačne so!

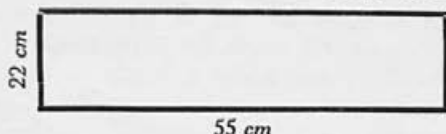
Poleti so nam prepevale in gnezdile ter uničevale najrazličnejši mrčes po naših vrtovih. Ohranile so marsikak sad pred nenasitnimi škodljivci. Pridni delavci ne smejo trpeti lakote in pomanjkanja. Povabite jih v vaš sadovnjak, pogrnite jim mizo. Postavite jim krmilnice!

Žago, kladivo, nož in žeblice v roko, pa na delo. Pokažite svojo spretnost.

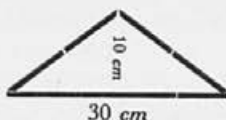
V podstrešju, pod kozolcem ali v lopi poiščite les. Izberite močnejšo, 2 do 3 cm debelo desko in odrežite 45 cm dolg in 30 cm širok pravokotnik. To bo dno krmilnice, miza za naše ljubljence.

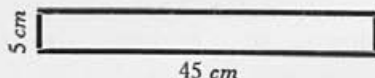
Da obvarujemo hrano moče in snežga, pripravite za streho dve tanjši po 20–22 cm široki in 55 cm dolgi deščici.

Od debelejšje deske odrežite še dva trikotnika, katerih osnovnica meri

30, višina pa 10–12 cm. Na te trikotnike pribijte stregico na vsakem koncu po 5 cm od roba. Ako odrežete dve

po 40 cm dolgi in 5–6 cm široki deščici in jih pribijete na trikotnike in dno, je krmilnica gotova. Lahko pritrdite med ta nosilca strehe še okroglo prečnico, kamor bodo ptice sedale.

Poiščite le še 1,50 m dolg in dovolj močan kol. Zabijete ga na zavetnem kraju na vrtu v zemljo in pritrdite nanj izgotovljeno krmilnico.

Da ne bo padalo zrnje z mize, pritrdite ob robih za dober cm debele palčice.

Najboljša krma za ptice je proso, konoplja, buče in ajda. Kruhove drobtine niso priporočljive, ker se v vlažnem vremenu nasrkajo vlage, v hladnem pa zmrznejo.

VID VARA.

Če bi te vprašal, kdo se ti vidi največji siromak, bi mi gotovo odgovoril, da je to slepec. Zanj je življenje večna, strašna tema. Luč in barva sta mu docela neznana pojma. Ne more si predstavljati veličasti vzhajajočega solnca, krasote ozarjenih planin, bogastva pisanih poljan in vrtov, mogočnosti širokih gozdov in brezkrainega morja, očarljivosti zvezdnatega neba, ljubkosti preproste gorske vasice, drznosti američanskih nebotičnikov in še toliko drugih lepot. Pa saj mu je že to dovolj hudo, da ne vidi človeka, ki mu je najbližji in najdražji, da ne zre ptice, ki mu žgoli v vejah pesem tolažbe in da ne spozna še toliko drugih drobnih stvari, o katerih mu govorijo dan za dnem. In kar je najhuje: vsak korak mu je negotov, vse mora otipati pred sabo, da se lahko gane z mesta.

Prav zares, vid je najdragocenejši čut v življenju. V prvi mladosti pa je prav za prav sluh še dragocenejši od vida, ker nam uho odpira in bogati notranji svet: naše misli. Že stari modrijan Aristotel je dejal, da je sluh »čut za učenje«. To bi ti mogli potrditi tudi učitelji na današnjih gluhonemnicah, ki potrošijo ogromnega truda, preden nauče svoje gluhe gojence v živem govoru najpreprostejših izrazov njihovih želj in hotenja, kar pridobi polnočuten otrok skoro mimogrede že v domači hiši. Kasneje, ko se duh že dovolj razvije, damo vidu prvo mesto med čuti.

Toda tudi vid ima svoje muhe. Dostikrat nam ponagaja in se pošali iz nas, prav kakor bi se zavedal, kako visoko ga cenimo in da bi tvegali prej vse drugo nego oči. Dostikrat se nam vidi kaka stvar čisto drugačna nego je v resnici. Šele izkušnja nam pokaže, kako nas je oko opeharilo. Včasih so take prevare celo prav zabavne. Nekaj takih primerov si bova zdaj ogledala:

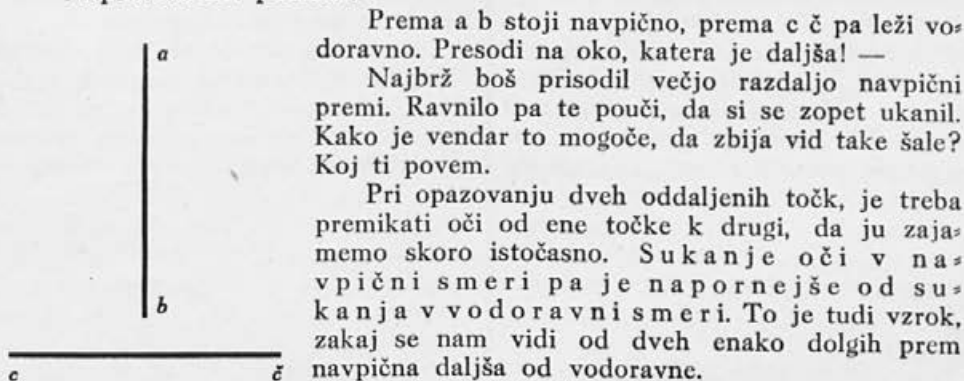
Tu imava tri razdalje: a , b , c . Ali so vse enake? —

Vid ti pravi, da je razdalja b daljša od ostalih dveh. Pa te je tudi to pot opeharil, kakor ti pove ravnilo.

Iz obeh primerov spoznaš, da smatra oko razdaljo med dvema nevezanima točkama za večjo od razdalje med vezanima točkama.

Opazuj tudi drugi primer na povečani risbi!

Napraviva nov poizkus:

Poizkusi tudi narisati obe razdalji s prosto roko, ne da bi ju prej odmeril. Pri tem boš najbrž opazil, da si napravil navpično črto krajšo od vodoravne, prav težko pa, da bi narisal obe enako dolgi.

Prav tak primer »optične prevare«, kakor imenujemo tako varljivost vida z učeno besedo, opaziš tudi na tej sliki. Kdo bi verjel, da je klobuk prav tako visok, kakor je premer krajevcev. In vendar je tako. Kar izmeri, pa boš videl, da imam prav.

Še to zabavo si privošči: Odlomi dvema ugaslima vžigalicama glavici, nato pa eno od obeh vžigalic še malo prikrajšaj. Zdaj položi obe v obliko črke T in sicer tako,, da bo ležala krajša vžigalica navpično, daljša pa na tej vodoravno. Pokliči nato bratca, ali sestrico, pa ju vprašaj, katera vžigalica je daljša. Stavim, da ti bosta pokazala tisto, ki leži navpično. To bosta debelo gledala, ko jima boš rekel, da naj pomerita dolžino. In bosta gotovo tudi zelo razdovedna, kako da sta se mogla tako hudo zmotiti. Upam, da jima boš znal to razložiti, kaj? —

VARUJMO SVOJE PRIJATELJICE.

Knjige so naše najboljše prijateljice! Tolažijo nas in zabavajo. So srečne, če nam morejo ustreči, in nesrečne le tedaj, če ravnamo z njimi kruto in nehvaležno! In takega ravnanja z njimi ni malo! Le malokdo nima navade pripogibati roba strani, da laže najde mesto, kjer je nehal. To so »oslovska ušesa«, ki ne izginejo nikdar več in nam knjigo pokvarijo za vedno. Še več je čitateljev, ki odpro in čitajo knjigo tako, da se stikata platnici. Pa ne pomislijo, da se s tem kvari hrbtišče in umažejo strani! In vendar je udobneje držati odprto knjigo v roki tako, da ne pripogibamo platnic, držeč sredinec na hrbtišču, pa lec pa na notranji strani. Največ pa

greše oni, ki delajo na robu strani nezmiselne in surove opazke.

Tudi take poznamo, ki čitajo med jedjo. Pa jim kane mastna kaplja na knjigo in nesreča je tu! K sreči se da to popraviti z vročim likalnikom in belim pivnim papirjem, ki kmalu od strani madeže, če niso prestari!

Tudi dragocena, v usnje vezana knjiga se da osnažiti. Vzemimo plateno krpico, pomočimo jo v mleko in drgnimo z njo previdno po platnicah. Kmalu se bo svetila kot nova.

Raztrgane strani se dajo zaceliti s papirjem, ki smo ga namazali s klesjem, vsaj za silo. Več pa knjige ne zahtevajo. Zadovoljne so, da z ljubeznijo skrbimo zanje,

NOVICE IZ NAŠE VASI

Naša Planina leži v dolini. Okoli nje so hribi, v sredi pa naša lepa vas. Največja gora je Grmada. Tudi Haasberg je visok. Planina je trg in ima 198 hiš. Skozi Planino tečeta dve cesti, stara in nova. Nova cesta je lepša kakor stara. Planina se razdeli v Gornjo in Dolnjo Planino. V Planini je večkrat povodenj. Skozi Planinsko ravnino teče reka Unica. Izvira pod gradom. Potem dela velike ovinke in se izgublja v Podstenah. Ta reka je res čudovita zato, ker izginja in se zopet prikaže. Reka ima tri imena: Pivka, Unica in Ljubljanka. Unica je štiri metre široka.

V soboto 21. septembra je bil v Planini velik naliv. Že v petek zvečer je začelo. V vežo je pridrla voda. Do polnoči smo jo splavljali ven. Ob polnoči smo šli spat. Ob štirih zjutraj pa je začelo hudo grmeti in deževati. Zopet je pritekla voda v vežo. Voda je drla na vso moč. Sedaj smo kar pustili in šli smo spat. Zjutraj je še večkrat pritekla voda. Jaz nisem mogel v šolo, ker sem moral vodo splavljati. Pred našo hišo je nanesele zemlje in peska. Vse dopoldne sem metal pesek iz jarka.

V Planini je glavna meja. Na jugoslovenski strani stražijo financarji, orožniki in graničarji. Imamo tudi ca-

rinarnico. Orožniki in financarji so v eni stražnici, graničarji pa v drugi. V stražnici vedno stražita en orožnik in en financar. Pred stražnico orožnikov in financarjev se mora ustaviti vsak avto in mora pokazati dovoljenje. Pri graničarski stražnici se ni treba ustaviti. Na italijanski strani stražijo karabinjerji in financarji. Tudi oni imajo po dve stražnici. V eni so karabinjerji, v drugi pa financarji. Italijani imajo tudi svojo carinarnico.

V nedeljo je šlo skozi Planino sedemnajst avtomobilov. Jaz sem šel ravno iz Grčarevca domov, pa sem jih srečal. Bili so vsi črne barve. Šli so drug za drugim. Šli so vsi enako hitro. Bili so vsi tako lepi, kakor bi bili novi.

V Planini so dobili montafonskega bika. Star je dvajset mesecev. Barve je črne. Glavo ima kodrasto. Na čelu ima velike kodre. Po glavi je tak, kakor da bi ga kdo skodral. Noge ima ravne in nizke. Rep ima kratek. Na koncu repa ima velik šop dlake. Roke ima ravne in zelo špičaste. Imajo ga Benčanovi. Ta bik je iz Nemške Avstrije. Iz Nemške Avstrije so jih pripeljali v Ljubljano, potem so jih pa razposlali po ljubljanski oblasti.

*Kazimir Langerholc,
učenec V. razr. v Planini pri Rakeku.*

Vsako delo zahteva celega človeka. Umetnik, ki hoče, da pride njegovo delo v svet in da je sprejeto z navdušenjem, mora položiti v delo svojo dušo, to so čuvstva, katera je obnovil v svoji duši, ko je ustvarjal dotično delo.

Človek, ki gleda, posluša ali čita tako globoko podano delo, ga razumeva, ako čuti isto, kar je čutil umetnik.

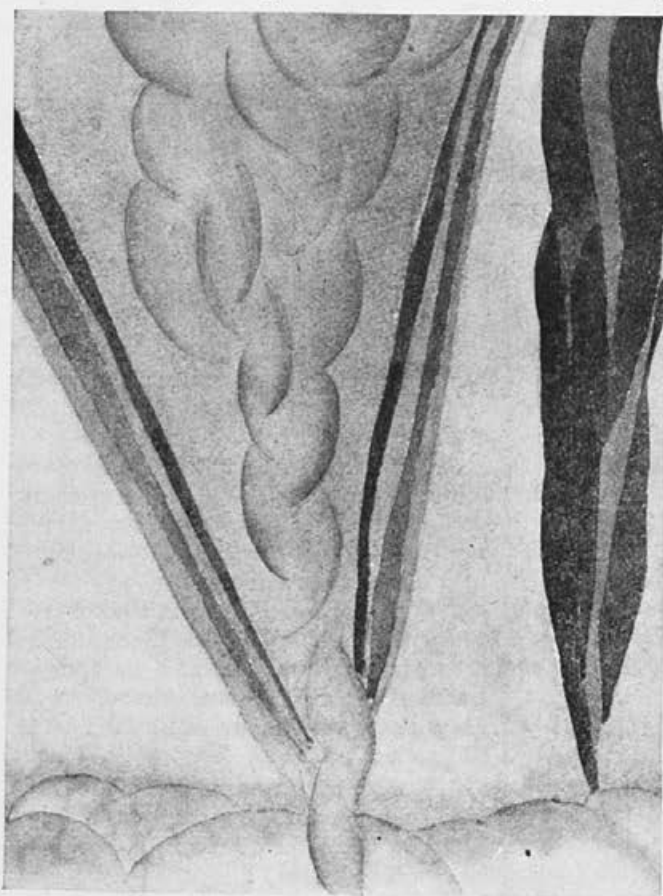
bil ta način izražanja popolnoma tuj, so nam izprva te risbe delale mnogo preglavic, ki pa so z vajo prešle — in uspehi niso izostali. Nekatere risbe so bile razstavljene na ljubljanskem velesejmu ob priliki 10letnice meščanskih šol in so žele mnogo občudovanja. Kakor po navadi, tudi tu niso izostale pikre opazke od ljudi, ki stvari niso razumeli.

Kako smo izrazile „jezo“: Jezo označimo z ostrimi črtami, ki se nenadoma utrgajo in kakor blisk izginejo, ter se prikažejo na drugem mestu še ostrejša in temnejša. Ko izgovorimo to besedo, se nehote spomnimo na človeka, ki smo ga morda že videli v življenju res jeznega in zelo divjega. V tem primeru se človeku kar medli pred očmi, postane zelen ali pa rdeč v obraz, „kakor kuhan rak“ z rokami dela odločne sekane geste itd. To na risbi podamo z energičnimi ostrimi potezi, ki švigajo kakor strele ob hudi nevihti. Barve naj bodo temne, vmes lahko tudi kričeca, rdeča in zelena barva.

V docela drugem smislu je risana risba „molitev.“ Tu se kakor iz čaše vale lahni oblaki, vedno širši, nesoč proti nebu skrivnosti Bogu, v nadi, da bo molitev gotovo uslišana. Molitev izrazim

s pokončnimi k nebu molečimi potezi svetlih, potem temnejših barv, predstavljajočih molitev, ki se v drugi prošnji polagoma izpreminja v obup, označen s temnimi sklenjenimi progami.

Slična tej risbi je n. pr. „žalost“. Po risbi se kakor skrivnostne črne sence plazi duševna bol vedno globlje in nižje proti zemlji. Življenje je ovito s trnjem,

Molitev.

Slikar-umetnik nam zna vse občutke lepo in živo podati z malimi in preprostimi črtami ali barvami.

Tudi me smo pod vodstvom svoje učiteljice skušale z risbo podati neka tera naša duševna doživetja, ki naj v skromnih potezih in barvah predstavljajo način vidnega podajanja čuvstev in pojmov iz naše duše. Ker nam je

a iz njega kapljajo krvave solze, znak neizmerne trpljenja. Žalost izrazim s temnimi barvami, kakor je tudi, če je človek žatosten, vse temno v njegovi duši.

V zelo velikem nasprotju ji je risba „godba“. Vladajočo melodijo nam predstavlja vijuga, vijoča se od začetka do konca risbe. Za njo se akordi prelivajo v ubrano skupnost. Vmes se oglasi vijolina ali mogočna trobenta, ki melodijo presledkoma moti in ustavi, a nato se zopet zlije z drugimi glasovi.

Tako smo narisale še mnogo zanimivih duševnih slik, n. pr. trpljenje, fašizem, vojno, nesrečo, veselje, vročino, mrz, ples, sovraštvo itd.

Mi, mladina, ki ustvarjamo nov rod, novo življenje, se moramo učiti umetniška dela razumevati, da jih bomo čislali in spoštovali. Skazujmo umetnikom ljubezen, saj vemo, s kolikimi težavami se mora boriti človek, ki črpa vidno delo iz nevidnega sveta.

Paula Pugelj in Marija Vavpotič,
učenki IV. razr. I. dekl. mešč. šole v Ljubljani.

ZA LJUBI KRUHEK.

V našem kraju okoli Ljubečne in Trnovelj je vse polno opekarn. Na Ljubčeni je opekarna na parni stroj in 50 manjših. Tukaj izdelajo nad en milijon strešne in ravno toliko zidne opeke. Dela se od maja do septembra, po-

zimi pa zato ne, ker bi opeka zmrznila in bi bila zanič. Najprej naredi eden »malto«. Ta se naredi takole: Najprej se nakoplje prst, ki se imenuje glina. Je precej umazana, pa kaj hočemo! Potem se dvakrat premečka in zmoči, da je dovolj vlažna. Potem

dela eden na model, drugi vozi malto na mizo, tretji pa nosi opeko stran. Tisti, ki dela na model, zasluži za 1300 opek trideset dinarjev. Ali pa za 900 strešnih ravno toliko. In tisti, ki vozi glino, tudi. Odnáškar pa zasluži 17 dinarjev in pol. Delo traja od treh zjutraj do enajstih. Glino nakopljejo že pozimi, da je bolj zrahljana. Tisti, ki odnaškar, mora biti gibčen, da sproti odnaša, da ga delavec ne čaka. Opeka ni takoj za rabo. Ko pride iz modla, jo morajo še najprej ožgati. Ožgejo jo tako, da jo vložijo v pečnico in začno kuriti tako dolgo, da postane čisto razbeljena. Ko se ohladi, je za rabo, prej pa ne. To traja tri do štiri dni. Drv gre zelo dosti, včasih do deset klastrov. Potem jo odnesemo iz pečnice. Opeka stane 50 par v opekarni, zidna ali strešna, vseeno. Mi večidel samo odnaškar in nosimo na uto, da si zaslužimo za obleko. Zastonj pa nobeden nič ne da. Pa še vi kaj pišite, kako si kaj drugod služite.

Odnáškar z Ljubečne.

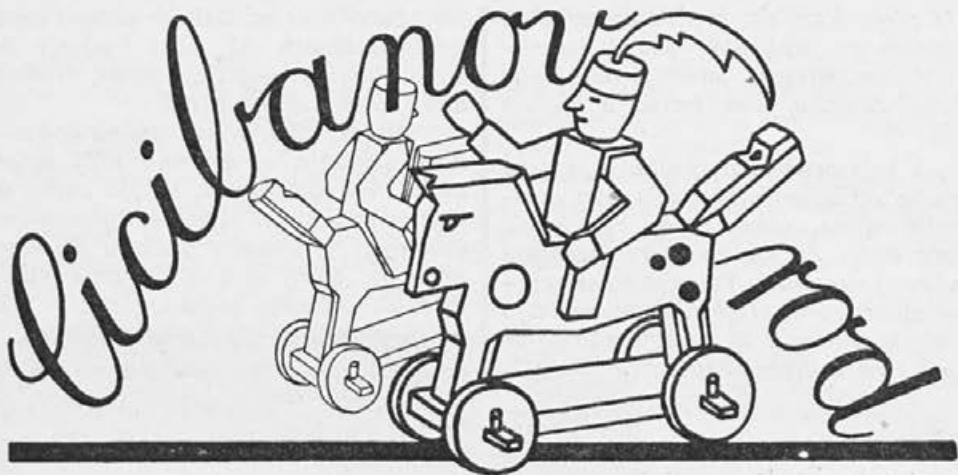
MAHNIČEVA SESTRICA.

Pri Mahničevih so kupili malo punčko. Včeraj je bila pri krstu. Ime ji je Ivanka. Francelj bi imel rajši fantka, da bi hodil z njim v gozd drva sekati. Rekel je, da bi jo kar zastonj dal, če bi jo kdo hotel. Ali pa bo jaz mo skopal, da bo punčko zakopal, od-

kopal pa bo fantka. Ime mu bo Jurček. Mahnič je rekel, da bo njegova sestra Mici za pesterno.

Tonika Mattič,

učenka III. razr. v Planini pri Rakeku.

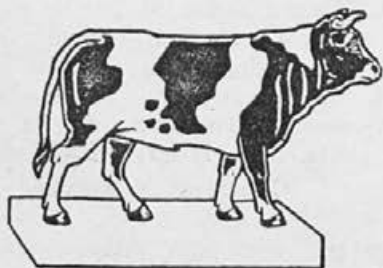
PRI JASLICAH.

Lepo belo pobarvana ovčka je ležala na hrbtu. Molela je vse štiri noge proti stropu. Vstati ni mogla, ker je pač bila lesena. In ker ni mogla vstati, je bila žalostna.

Že je nakremžila gobček, da bi milo zameketala. Pa jo objamejo mehki človeški prsti in jo postavijo na noge. Malo zakoleba v desno in levo, potem pa mirno obstane. Radovedno pogleda v desno in vidi, da stoji poleg oslička.

„Kje pa sem?“ ga vpraša.

Osliček se vzbudi, jo postrani pogleda in pravi: „A tako! Ti si letos prvič tu? I, seveda, lanska ovčka je izgubila glavo, pa so tebe naredili. Pridi bliže, pa ti vse razložim!“ Ovčka se lepo zahvali in se nagne k osličku, da bi bolje slišala. In ji osliček razlaga:

„Mi smo živali, ki moramo greti božje Dete v jaslích. Le poglej, kako dihata voliček in konjiček v Jezuščka, da ga ne bi zeblo.“

Ovčka posluša osličkove besede in se ozira na vse strani in se vsemu čudom čudi. Vsepovsod vidi kaj novega, čudovitega. Vse ji je silno všeč. Najbolj pa žarka svetloba, ki jo razširjajo modre in rdeče lučke v hlevčku in ob vhodu. Vse, vse je prelepo. Joj, pa zvezda repatica, viseča z oboka ob

vhodu! Lepša je od zvezd na nebu! Kar toplo postane ovčki pri srcu, ko jo gleda.

„Ta zvezda je tudi nova!“ pove osliček. „Lanski je zgorel rep, ker je visela prenizko nad svečo. Ta je lepša od lanske. Je iz srebrnega papirja, rep pa iz zlatega! Tej ne bo rep zgorel, ker visi više.“

Ovčka prikima in pogled ji pade na jaslice. Na senu leži otročiček. Ves je rožnat. Eno roko dviga in smehlja se. Poleg njega klečita dve osebi. Obema sijeta z glave zlata, papirnata obročka. Od obročkov odseva zlata svetloba.

Pravi osliček: „Mali je Jezušček, ob njem pa klečita Marija in Jožef svetnik.“

Ovčka se pobožno prikloni, pogleda in zagleda novo čudo: Na vhodu pod obokom stoje trije bogato oblečeni gospodje. Na glavi nosijo zlate krone, na rokah pa bogata darila.

„To so sveti Trije kralji“, pravi osliček. In doda nevoljno: „Pozno prihajajo!“ Pa se oglasi konjiček: „Kralj Herod jih je ustavil, zato so zapozneli!“

„Saj vem!“ odgovori osliček. „Ampak vseeno —.“

„Da so le prišli!“ ga prekinе ovčka, ki se ne more prečuditi lepim oblekam. „Kako so lepi!“ Kako se jim krone svetijo!“

„Kaj se ne bi, ko pa so iz medi!“ zagodrnja osliček.

A ovčka že gleda drugam in oko se ji ustavi na voličku. „Zakaj pa je tako tih? Samo predse bulji z debelimi očmi!“

In ji pojasni osliček, da je tudi voliček nov, šele včeraj kupljen. Ne more se nagledati Jezuščka. Prvič v življenju ga vidi.

Tedaj se spet oglasi konjiček in doda: „Vol je nov, a pastirji so stari! Tudi njihov psiček je star, le nov rep so mu nateknili!“

In res se ovčki pastirji zde oguljeni. Tudi kužkov rep ji ni prav všeč; drugačne barve je kot ostala dlaka. A ko pomisli, da ne morejo revni pastirji nositi kraljevskih oblek, so ji tudi oni všeč. In kužek ima lepe, zveste oči; gotovo ni hud.

„Tja poglej, nad svečo, ob vhodu!“ jo sedaj opozori osliček.

Tam se je prikazal lep angel. Obvisel je na tenki vrvci, pritrjeni na obok in se vrtel. Vsakokrat, ko se je okrenil proti jaslicam, se je nasmehnil.

„Angel je težak!“ pravi osliček. „Lani je visel na niti. Pa se je utrgala in je padel Baltazarju na glavo!

„Iz česa pa je, da je tako težak?“ vprašuje ovčka.

„Iz lesa, kakor Jezušček, Marija, Jožef in mi vsi!“

„Ali res?“ se ovčka razžalosti. „Tudi Jezušček? Kakor mi?“

Pa se konjiček nagne k osličku in ga pouči: „Jezušček ni lesen — voščen je! Iz lepo barvanega voska je!“

Ovčka se oddahne, kajti ni ji bilo všeč, da bi tudi Jezušček bil lesen kot vsi drugi.

Tedaj zapiha od nekod in sveče ugasnejo.

In glej! Nenadoma se začuje od daleč pobožna pesem, mila in lepa, kakor da jo sami angeli pojo! Cel šop svetlobe se vsuje skozi obod in obsije malega Jezuščka. Še lepši se je zdel v tej svetlobi. In tako je bilo ovčki, da izteguje roke k Materi, in da ga Mati boža po rožnatem ličku.

In se je svetloba odmaknila in se ustavila na oboku vhoda, kjer je stalo zapisano:

MIR LJUDEM NA ZEMLJI!

SREČNI, VI!

BURJA REŽE, SNEG PREMETA.

„MOŽIČEK BOŽIČEK, KAM?“

„RAD BI V TOPEL HRAM!“

„POJDI K NAM,

MRZLA NOČ GRE PREK ZAMETA!“

„DOBRO JE PRI VAS, SREČNI VI!“

IN BOŽIČEK LEŽE IN ZASPI . . .

O, ZJUTRAJ NIČ VEČ NI MOŽIČKA,
A NAD MIZO SREČA — ZLATA PTIČKA!

JANEZKOVA NALOGA.

ZAJEC.

ZAJEC JE ŽIVAL. ZAJEC
HITRO TEČE GOR, DOLI PA
SE VALI. ČE SE ZAJEC PEČE,
JE PEČENKA. PEČENKA JE
DOBRA. ZAJEC MI JE VŠEČ.
KDOR SE BOJI, JE ZAJEC.
JAZ NISEM ZAJEC.

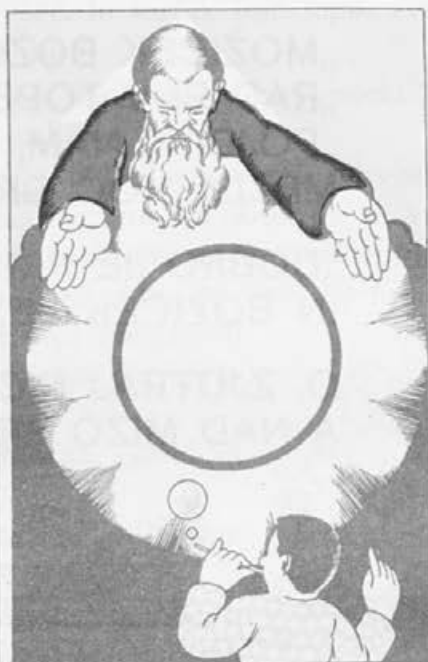
JURČKOVO PISMO.

Dragi Miklaš

*Prosim prinesi mi to
kaj, prinesi haniča pa
ne kartakiga pmpak
isto ririga konj je rir
val če prineseš konj
priden če ne prineseš la
pa je rir rir pririr
krušček je deti.*

*Jurček je to
napisal abogam!*

CICIBANUS - COPERJANUS.

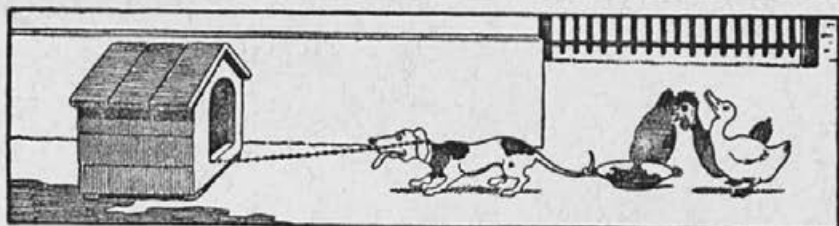

PREBRISANI KUŽEK.

1.

2.

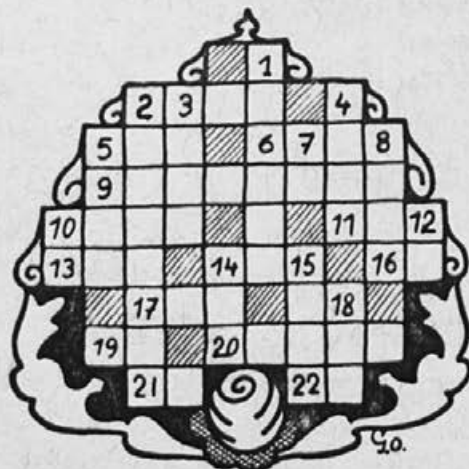
3.

Kaj se sedaj zgodi?

4. Kdor najbolje nariše 4. sliko, na jo pošlje na uredništvo „Našega roda“, ki jo priobči v prihodnji številki.

KRIŽANKA.

Vodoravno: 2) cvetka, 5) orožje, 6) moško krstno ime, 9) oblika glagola umirati, 10) pritiklina, 11) lepilo, 13) zaimek, 14) otok v Jadranskem morju, 16) zaimek, 17) francoski izraz za »kaj?«, 19) prislov, 20) obrtnik, 21) en, 22) mera.

Navpično: 1) oblika pesmi, 2) znameniti nemški pisatelj, 3) nepravi oče, 4) ustna voda, 5) reka v Dravski banovini, 7) vzklík, 8) = 3), 15) ogrski kralj, 12) zaimek, 14) pregovor, 18) monarh.

ALI SI ŽE MED NAROČNIKI MLADINSKE MATICE?

Mladinska Matica bo izdala ob koncu letošnjega šolskega leta svoj tretji knjižni dar. Poleg „Kresnic“, ki bodo po vsebini še pestrejšje od lanskih, bo posvečena druga knjižica z bogatimi ilustracijami najmlajšim čitateljem, tretja bo prinesla daljšo in vrlo zanimivo povest, četrta pa bo poučne vsebine.

Naročnina za vse štiri knjige znaša 10 Din 50 par.

Prijave sprejema vsaka šola do konca meseca marca 1930.

Ako si želiš lepega in zdravega razvedrila v počitnicah, ne zamudi te ugodne prilike! Če ne zmoreš naročnine hkrati, jo lahko plačuješ tudi v obrokih.

Mladinska Matica je imela v prvem letu 12.000 naročnikov, lani pa že 20.000.

Šola: razred

IZKAZNICA.

je vplačal..... naročnino za „Naš rod“
v sledečih mesecih:

(Prostor za lepljenje kuponov.)

Junij 1930	Maj 1930	April 1930	
Marec 1930	Februar 1930	Januar 1930	December 1929